

EVROPSKI PROGRAM EVALVACIJE NACIONALNIH KULTURNIH POLITIK KULTURNA POLITIKA V SLOVENIJI prevod 5. sklepnega poglavja

5. ODLOČILNA VPRAŠANJA, POSAMEZNI PROBLEMI IN PRIPOROČILA

Na koncu popotovanja, ki jih je med intenzivnim programom vodilo v mnoge kraje slovenske kulturne pokrajine, bodo poskušali eksperti razviti nekaj splošnih priporočil.

Štiri poglobljena problemska področja trenutne slovenske kulturne politike, za katero so razvili predloge za ustvarjalen nadaljnji razvoj, so:

1. splošno pomanjkanje kulturne politike,
2. nejasna kulturno-politična odgovornost med visokimi ravni centralizacije in decentralizacije,
3. trajajoča čezmerna

dokument št. 19/2

V imenu župana, dr. Dimitrija Rupla, ki bo Programski odbor s sklepom potrdil, Vas vljudno prosim, da ime predstavnika svojega programskega polja sporočite čim prej, vsaj do srede 11. novembra 1995, pisno na naslov Oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost, ali ustno na tel. 1254-266.

Tako bo Programski odbor lahko začel s svojim delom, kar je nujni pogoj za nadaljevanje dela na projektu EMK Ljubljana 97.

Z lepimi pozdravi !

Načelnica oddelka
mag. Daša Hribar

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
MESTNA UPRAVA

ODDELEK ZA KULTURO IN RAZISKOVALNO DEJAVNOST
Ljubljana, Trubarjeva 5

Številka: 1156/95
Datum : 10.10.1995

Spoštovani !

V dopisu, ki smo Vam ga poslali dne 5.10.1995 pod številko 1136/95 je prišlo do neljube pomote pri datumu za posredovanje predstavnika programskega polja.

Pravilni datum je do srede 11. oktobra 1995.

Za neljubo napako se Vam iskreno opravičujemo.

Z lepimi pozdravi !

Glavna urednica oddelka
mag. Daša Hribar

institucionalizacija in
4. omejitve obstoječega sistema javnega financiranja v luči izzivov tržnega gospodarstva.

Eksperti se zavedajo lastnega "zunanjega pogleda", vendar so se vsak in vsaka, skladno s svojimi izkušnjami, kar najbolj trudili, dobronamerno, kritično in brez presodkov, opazovati trenutno stanje, pa čeprav so v analizah priložnosti in problemov lahko šli le v tiste podrobnosti, ki so jim dovoljevali gradivo in podatki, ki so bili na voljo. Kljub temu upajo, da bo mogoče njihove, včasih morda preveč kritične pripombe produktivno uporabiti v javnih razpravah in v procesu odločanja o kulturni politiki v prihodnosti.

5.1 SPLOŠNO POMANJKANJE KULTURNE POLITIKE

Od vseh izkušenj ekspertov v njihovih stikih s predstavniki sedanje Slovenije je vzbujalo največjo pozornost splošno pomanjkanje kulturne politike in celo pomanjkane volje za pripravo takšne politike.

Politične agende za slovensko kulturno politiko ni mogoče najti. Mogoče je to posledica kontinuitete, mogoče preostanek visoko fragmentiranega samoupravnega sistema, pomešanega z ostanki stare ideologije, mogoče pomeni obsesijo posameznih institucij s preživetjem, ali pa je to izraz splošne negotovosti, ki pušča večino ljudi v zaskrbljenem čakanju? Kateri koli razlog bi že bil za to, sedanji sistem vse bolj trpi zaradi pomanjkanja jasnih perspektiv in smernic. Niti v posameznih strankah niti v Ministrstvu za kulturo niso izoblikovali kulturnega progra-

ma, o katerem bi se lahko javno razpravljalo. Prav tako niso politični predstavniki prepričljivo izrazili svoje pripravljenosti, da bi dejansko usmerili obstoječo kulturno infrastrukturo na način, ki bi dopuščal uredničenje jasne volje v kulturni politiki.

Enega od rezultatov tega pomanjkanja lahko vidimo v Nacionalnem poročilu o kulturni politiki Slovenije, katerega avtorji marsikdaj niso mogli opraviti znanstvene evalvacije v pravem pomenu besede zaradi pomanjkanja javno formuliranih ciljev kulturne politike in ustreznih kulturnopolitičnih ukrepov.

5.1.1 Posledica kontinuitete

Pri pozornem branju Nacionalnega poročila je mogoče odkriti, da so značilno številnejši prispevki, ki se ukvarjajo z zgodovinskimi vidiki slovenske kulturne politike, kot pa z evalvacijo sedanjega razvoja. Seveda je minilo šele nekaj let od tedaj, ko je Slovenija postala neodvisna in je obrnila list svoje zgodovine. Vendar bolj kot je skupina ekspertov šla v potankosti, močnejša je bila domneva, da se vsaj glavni tok še ni resnično spremenil. Standardno vprašanje ekspertov je postalo: *“Kaj se je dejansko spremenilo?”* Najpogostejši odgovori izpraševancev so bili: *“Pravzaprav ne veliko”* ali celo *“Skoraj nič”*.

Ti odgovori so v veliki meri ustrezali splošnemu vtisu ekspertov, ki ga lahko označi beseda *“zamrznjeno”*: slovenska kulturna politika se zdi nekako zamrznjena. Poglavitni izziv za posamezne odločevalce bi bil odmrzniti stanje, staliti ne zgolj določene procedure, temveč tudi stališča, ki so za njimi. Medtem ko se zdi, da zamrznjenost zagotavlja kontinuiteto, pa hkrati izraža tudi pomanjkljivo sposobnost

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
Evropski mesec kulture - Ljubljana 97
Trubarjeva 5
61000 Ljubljana
Tel.: 061/ 125 42 66
Fax.: 061/ 131 41 79

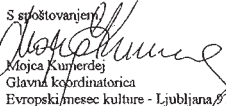
Župan
Dr. Dimitrij Rupel
Magistrat
Mestni trg 1

Spoštovani župan, dr. Dimitrij Rupel!

Obveščam Vas, da zaradi objektivnih razlogov (potovanja v tujino, boleznj) nekatera programska polja še niso izbrala svojega predstavnika za programski odbor.

Poleg tega je ga. načelnica oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost, mag. Daša Hribar v dopisu z dne, 5. 10. 1995 koordinatorje prosila, da ime predstavnika programskega polja sporočijo čimprej, vsaj do srede 11. novembra 1995. Na moje opozorilo, da je po vsej verjetnosti mišljen datum sredo 11. oktobra 1995 in ne 11. november, se je 10. oktobra 1995 koordinatorjem pisno opravičila in jih obvestila o točnem datumu.

Ob tem naj tudi dodam, da so nekateri člani Programskega sveta izrazili nelagodje ob tem, da ne poznajo dovolj natančno novih razmerij v EMK-Ljubljana 97, saj kompetence programskega odbora kot razmerja med programskim odborom in ostalimi predvidenimi odbori še niso jasno določeni in formulirani.

S spoštovanjem

Mojca Kurverdej
Glavna koordinatorica
Evropski mesec kulture - Ljubljana 97

13. 10. 97
+9
kulturi dr. Rupel
(Slovenija)

Evropski mesec kulture - Ljubljana 97
Marina Gržinič
Predsednica Programskega odbora EMK 1997

Zapisnik s sestanka Programskega polja Kulturni in družbeni fenomeni
s stališči o predvidenih spremembah v strukturi vodenja projekta EMK 1997

v Ljubljani, 13. oktobra 1997

Spoštovana predsednica, ga. Marina Gržinič!

Mesto Ljubljana je kandidiralo za projekt Evropski mesec kulture - Ljubljana 97 v okviru Evropske unije pridobila tudi na osnovi uspehov alternativnih in civilnih gibanj ter vitalnih oblik sodobne kulture. Ti so bili v osemdesetih letih aktivni kulturni, socialni in tudi državotvorni element, ki se mu je uspelo vključiti v vrhunska mednarodna menjalna razmerja, bili so prisotni na pomembnih mednarodnih kulturnih manifestacijah, tako da v veliki meri tudi zaradi tega Ljubljana in Slovenija uživata sloves pomembnega kulturno umetniškega središča.

Sklepi:

- 1) Iz programskega polja Kulturni in družbeni fenomeni se zaradi specifične narave projektov v Programski odbor vključijo vsi štirje koordinatorji in nosilka projektov.
- 2) Programski odbor kot avtonomno strokovno telo naj vključuje samo strokovnjake iz posameznih polj ter 2 predstavnika kulturnih institucij : enega predstavnika nacionalne kulturne institucije in enega predstavnika mestne kulturne institucije.
- 3) Programski odbor EMK-Ljubljana 97 program vsebinsko oblikuje, ga finančno ovrednoti in se odloči o načinu njegove realizacije.
- 4) Programski odbor Programskega sveta so strokovna posvetovalna telesa, katerih predloge posamezni predstavniki polj posredujejo programskemu odboru, ki se nato sam odloča o programu.
- 5) Programski odbor je odprt za vse zunanje predloge, o katerih se posvetojuje in odloča.
- 6) Mestna uprava naj pred predvidenim imenovanjem Programskega odbora v čim krajšem času izdela predlog pravilnika delovanja o kompetencah predvidenih odborov in medsebojnih razmerjih.

učenja, ki bi jo bilo treba v prihodnje spodbuditi.

Seveda se je dejansko marsikaj spremenilo. Kulturne skupnosti so bile odpravljene, samoupravni sistem je premnil, financiranje je večinoma prešlo od občin (vsaj formalno) k ministertstvu, v parlamentu je bilo sprejetih mnogo novih, za kulturo specifičnih zakonov. Vendar vsi ti delčki ne dajejo jasne slike sedanjega kulturnopolitičnega sistema.

Ker se je Slovenija v osemdesetih letih (ne zgolj v gospodarskem pogledu) imela za avantgardo Socialistične federativne republike Jugoslavije, se je mogoče pojavilo prepričanje, da ne bo treba vpeljati toliko temeljitih sprememb. Slovenija naj bi se znebila diktata beograjske dominacije in se obrnila

od vzhoda proti zahodu, drugo pa naj bi ostalo kot po navadi. V luči te kolektivne samopodobe ni nenavadno, da je takoj po osamosvojitvi kljub resnemu ekonomskemu nazadovanju politični aparat večinoma ostal v službi, glavne institucije pa so nadaljevale delo.

Ta vrsta kontinuitete, ki je uskladila različna zgodovinska obdobja, je vidna tudi v sedANJI slovenski kulturni politiki, mogoče celo bolj kot drugje. Ni pa zgolj Nacionalno poročilo iz leta 1996 tisto, ki izrazito ilustrira to dejstvo. To je tudi kontinuiteta osebja kulturnih institucij in ministrstva ter večinoma nespremenjen okvir institucij, ki proizvajajo kulturni program, zelo podoben tistim pred desetimi leti.

Ta pojav razpira koncept kulturne politike, v širšem smislu, ki bo vključeval odprto in kontroverzno razpravo o nedavni slovenski zgodovini. V tej zvezi bi se lahko ponudila takale hipoteza: nobenega konsistentnega sodobnega koncepta slovenske kulturne politike ne bo brez temeljne

razprave o nedavni slovenski zgodovini.

Kot tudi v drugih evropskih deželah, se pripravljeno za začetek takšne razprave lahko v glavnem izmeri v marginaliziranih sferah kulture. Obenem pa je treba reči, da kulturne institucije do zdaj niso našle sprejemljivega partnerja v ministrstvu, ki se – kot je videti – omejuje zgolj na vlogo birokracije, ki zagotavlja denar. Glede na to, da prevladujoč glavni tok, ki ga sestavljajo tradicionalne kulturne institucije, preprečuje vsa prizadevanja za nadaljnji razvoj, bi bilo najprej treba začeti široko in kontroveržno razpravo o prioritetah kulturnopolitičnih ciljev. Po prepričanju ekspertov se ta razprava še ni niti začela.

Spoštovana predsednica, prosimo Vas, da se pred predvideno potrditvijo oziroma imenovanjem Programskega odbora opredelite do zgoraj naštetih stališč programskega polja Kulturni in družbeni fenomeni. Glede na to, da je za vse nosilce programov v tem polju lokacija na Metelkovi vitalnega pomena, in da so s to lokacijo povezani tudi drugi predvideni projekti, vztrajamo, da se vodstvo projekta EMK - Ljubljana 97 in vodstvo MOL zavežeta, da bo lokacija v severnem delu Metelkove do EMK - Ljubljana 97 pripravljena za izvedbo načrtovanih programov. Samo ob resnih zagotovilih lahko namreč načrtujemo izvedbo lastnih in koprodukcijjskih programov.

Marko Hren, Katarina Mirovič, Miran Mohar, Brane Mozetič

V vednost:

Županu, dr. Dimitriju Ruplu
Načelnici oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost, mag. Daši Hribar

5.1.2

Pomanjkanje kulturnih programov političnih strank

Zdi se, da je artikulacija ključnih kulturnopolitičnih interesov zelo nenavadna. Do zdaj slovenske politične stranke niso razvile ustreznih kulturnopolitičnih programov. Zato v resnici ni presenetljivo – kot je to dognal predsednik odbora za kulturo pri državnem svetu – da v parlamentarnem procesu kulturnopolitične razprave nimajo pomembnejše vloge. Zelo malo poslancev je specializiranih v kulturnopolitičnih zadevah; na tem področju tudi lobiranje ni spodbudno.

Enako kot kulturne politike ni na politični agendi, tudi ustrezna izvršna telesa niso sposobna zapolniti takega vakuuma. Določena raven politične razprave o kulturnopolitičnih zadevah je v veliki meri nujna za izboljšanje sposobnosti določanja in artikuliranja javnih interesov na

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
ZUPAN
Ljubljana, Mestni trg 1

Številka: 349B/DR-95
Datum: 9.11.1995

Na podlagi 49. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Ur. list
RS, št. 32/95) izdajam

S K L E P

o imenovanju Programskega odbora projekta
EVROPSKI MESEC KULTURE - LJUBLJANA 97

I.

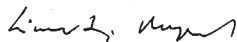
V Programski odbor projekta EVROPSKI MESEC KULTURE - LJUBLJANA 97
imenujem naslednje člane:

ANDREJ BLATNIK
TOMAŽ BRATE
MARINA GRZINIČ
BRINA JEŽ
MARKO HREN
PRIMOŽ LORENZ
MIRAN MOHAR
MITJA ROTOVNIK
LILIJANA RUDOLF
JELKA STRGEL
TOMAŽ TOPORIŠIČ
IGOR VIDMAR
IGOR ZABEL
MARKO LETONJA
BRANE KOVIČ
ZORAN KRŽISNIK

II.

Programski odbor bo v sodelovanju z Izvršnim odborom Evropskega
meseča kulture - Ljubljana 97 in strokovnimi službami mestne
uprave Mestne občine Ljubljana pripravil osnutek programa in
njegovo finančno ovrednotenje ter koordiniral in skrbel za stro-
kovno izvedbo sprejetega programa.

ZUPAN
dr. Dimitrij RUPEL

1

tem področju in njihovega zadovoljevanja.

Ministrstvo za kulturo kot glavno izvršno telo očitno deluje kot stabilizator kontinuiranih procesov, ni pa sposobno izraziti jasnih smernic nadaljnjega razvoja. V navezi navzdol pa posamezne kulturne institucije v glavnem čakajo, kaj bo prišlo od zgoraj, ne pripravljene za skupno delo ali za oblikovanje krovnih teles, ki bi artikulirali njihove skupne interese. Celo predstavniki neinstitucionalcev so morali v intervjujih priznati, da njihova krovna organizacija ne deluje.

5.1.3

Kulturnopolitična zakonodaja med željami in stvarnostjo

Poslanci so na tem področju trdo delali. Od

razglasitve nove slovenske države je slovenski državni zbor sprejel stotine novih zakonov, nekateri od teh zadevajo tudi kulturo. Veljajo pa tudi drugi, sprejeti v nekdanjem sistemu. Skladno s tem večina izpraševanih sogovornikov verjame, da je potrebna ustrezna zakonska struktura. Obenem pa se v resnici ne čutijo zavezani veljavnim uredbam.

Zato se na zakone s področja kulture gleda kot na "mehke" zakone. Čeprav so pogosto zelo podrobni, pa vseeno dopuščajo različnim interesnim skupinam veliko odklonov pri njihovi interpretaciji. Rezultat je določeno shizofreno obnašanje med sprejemanjem in nezaupanjem.

V nasprotju z določenimi pričakovanji so eksperti prepričani, da novi kulturni zakoni niso edini način reševanja obstoječih problemov. Mogoče bi bilo npr. treba spremeniti tradicionalne administrativne procedure z uvajanjem ustreznih metod menedžmenta, spodbuditi zasebno pobudo in promovirati institucionalne iniciative. Potrebno je

odgovoriti na problem sedanjih razlik med zakonodajo in njeno implementacijo.

Slovenski kulturni zakoni so včasih formulirani kot zelo podrobna navodila in zato neprimerni za različne okoliščine; ni jih mogoče upoštevati dobesedno (zakon o zadovoljevanju javnih interesov se npr. ne omeji na določanje splošnega okvira za kulturne institucije, temveč opredeljuje vrsto podrobnosti o tem, kako bi morale biti vodene).

Ekspertom se včasih ni zdel dovolj transparenten proces oblikovanja zakonov. Kdo dejansko sklene, da je treba pripraviti nov zakon? In kdo je udeležen v procesu priprave? Ustrezne procedure ostajajo nejasne. Zato je tudi ministrstvo priznalo, da je zaradi količine in hitrosti, s katero so sprejemali nekatere zakone, mogoče, da so ti včasih slabše kakovosti.

Demokracija deluje le, če so zakoni splošno spoštovani. Nespoštovanje sprejetih zakonov slabi dosežke demokracije. Ministrstvo za kulturo bi kot demokratično potrjena institucija moralo imeti poseben interes ne samo za pripravo zakonov, temveč tudi za njihovo uresničevanje. Sankcije niso edino primerno sredstvo za to; najprej bi bilo treba uporabiti ustvarjalne metode, kot so udeležba, trening, stiki z javnostjo (PR) ali pa lobiranje.

Med obiskoma ekspertov skorajda ni bilo nobenega intervjuja brez stereotipnih stavkov: *“Za to potrebujemo nov zakon”* ali pa *“Za to se pripravlja nov zakon”*.

Dejansko presenetljivo je bilo dejstvo, da so se po eni strani vprašani partnerji večinoma strinjali, da potrebujejo zakonsko osnovo za svoje delo, po drugi pa so le redki sprejemali dejstvo, da bi ti zakoni dejansko lahko imeli

Župpan
Dr. Dimitrij Rupel
Mestni trg 1
61000 Ljubljana

Ljubljana, 23.11.1995

Spoštovani g. župan, dr. Dimitrij Rupel!

Spodaj podpisani, dr. Marina Gržinič, predsednica Programskega sveta, Marko Hren, koordinator projekta Metelkova in Miran Mohar, koordinator NSK (oba člana polja Kulturni in družbeni fenomeni Programskega sveta EMK-Ljubljana 97), z dne 9.11.1995 pa s sklepom o imenovanju tudi člani Programskega odbora EMK-Ljubljana 97, Vas želimo seznaniti z našimi stališči, odprtimi vprašanji in pripombami, ki so se izoblikovala po sprejetju Vašega sklepa o imenovanju v Programski odbor EMK-Ljubljana 97.

Imenovanje članov Programskega odbora (PO) EMK-Ljubljana 97 ni niti vsebinsko niti formalno-proceduralno v skladu z doslej predstavljenimi ali sprejetimi shemami projekta.

1.

V sklepu o imenovanju PO ni upoštevan niti predlog, ki je bil ustno predstavljen na 3. razširjeni plenarni seji programskega sveta EMK-Ljubljana 97 niti pisni predlog, ki je bil izoblikovan upoštevajoč 2. sklep 3. plenarne seje Programskega sveta EMK-Ljubljana 97. (Priložena je kopija dopisa ge. načelnice.)

Ugotavljamo, da so pri imenovanju članov Programskega odbora EMK-Ljubljana 97 kršena osnovna načela delovanja demokratičnih teles. Programski svet (PS) je še vedno legalno in legitimno telo s pristojnostjo za dokončno oblikovanje programa EMK - Ljubljana 97, vsi, in še posebej s soglasjen sprejeti sklepi PS pa bi morali biti obvezujoči in realizirani. Napovedali ste (in PS je na 3. seji sprejel ustrezne sklepe) dodatna imenovanja v PS, preoblikovano strukturo (shemo, ki naj bi jo "čimprej posredovali vsem članom PS"), ter "pravilnik, ki bi urejal razmerja med vsemi telesi". Po 3. seji pa ne le da do tega ni prišlo, temveč je vloga PS ostala v vseh dokumentih po tej seji konsistentno neopredeljena.

2.

Še posebej se sprašujemo o vsebinski in formalni ustreznosti drugega dela sklepa o imenovanju Programskega odbora in Vas zato sprašujemo:

A) Kdaj je bil izoblikovan Izvršni odbor projekta in kakšna je njegova sestava?

O imenovanem odboru do sklepa o imenovanju Programskega odbora namreč ni bilo nikoli govora.

B) Zakaj naj bi Programski odbor pripravil osnutek programa projekta, ko pa je osnutek že izoblikoval Programski svet in so bila na osnovi tega osnutka tudi zagotovljena sredstva v proračunu MOL za leto 1995?

C) Če naj bi se Programski odbor v takšni ali drugačni sestavi vendarle podal v ponovno oblikovanje osnutka programa projekta, bi moralo biti ob imenovanju popolnoma jasno, kako naj bi potekalo "sodelovanje z Izvršnim odborom EMK in strokovnimi službami mestne uprave", ter - najbolj bistveno - kdo bo oblikoval in sprejel končni program? Ob tem je ostalo nepojasnjeno, kakšno je razmerje med novo ustanovljenimi telesi in Programskim svetom.

Spoštovani g. župan, dr. Dimitrij Rupel, prosimo Vas, da razumete zahtevo po odgovorih na gornja vprašanja - ki so tako proceduralno-etična, kot tudi globoko vsebinsko-strukturalna - kot osnovni pogoj za naš konstruktiven prispevek pri nadaljnji izpeljavi celotnega projekta, zato Vas prosimo za pisni odgovor do 1. seje Programskega odbora. Na voljo smo Vam za vsa nadaljnja pojasnila.

Prisrčno Vas pozdravljamo,

dr. Marina Gržinić
predsednica Programskega sveta EMK-Ljubljana 97

Marko Hren
koordinatorski svetnik
Programskega sveta EMK-Ljubljana 97

Miran Mohar
koordinatorski svetnik
Programskega sveta EMK-Ljubljana 97

Priloga:

1) Dopis načelnice, ge. Daše Hribar, z dne 5.10.1995

posledice za to delo.

Poudarjeno je že bilo, da je npr. zelo pomemben Zakon o zadovoljevanju javnega interesa v kulturi iz leta 1994 ostal brez odločilnih konsekvenc. Zakon določa kulturnopolitični okvir, ki pa ga ekspertna skupina v stvarnosti ni zaznala.

Eksperti so bili soočeni tudi s pripravljanim delom za nov zakon o kulturni dediščini, ki bo nadomestil zakon iz leta 1981. Čeprav je bil osnutek že objavljen, ga nekateri direktorji tako imenovanih "regionalnih" institutov niso niti prebrali. Vseeno pa so bili globoko prepričani, da bi nov zakon pripomogel k rešitvi njihovih problemov.

Ali je razlog za to v starem in shizofrenem načinu razmišljanja? Ali gre mogoče za to, da

tisti, ki imajo pooblastila, ustvarjajo zakone brez konsekvenc, medtem ko drugi poizkušajo najti luknje, ki ne bodo ovirale njihovih osebnih ambicij? V vsakem primeru se zdi, da stanje ni zadovoljivo. Če se zakoni ne spoštujejo, postanejo odvečni. Niso pa zgolj sankcije tiste, zaradi katerih je implementacija zakonov uspešna. Uspešnost je rezultat aktivne udeležbe profesionalcev v pripravljanim procesu.

Zato se morajo razviti nove procedure za aktiviranje ustreznih forumov v pripravljani fazi, ki bodo spremljali proces z nenehnim nadziranjem in zagotavljanjem jasnih sankcij za kršenje veljavnih zakonov.

Če sklenemo: ob zahtevi po novih zakonih je treba tudi upoštevati, da zakoni ne morejo rešiti vseh problemov. Še posebej v tej fazi tranzicije je treba videti glavni izziv v pripravljenosti posameznikov, da prevzamejo pobudo, kajti zakon ne more predpisati kooperacije. Če posamezniki niso pripravljeni sodelovati, potem tudi zakon ne koristi;

pomaga lahko le pozitivna spodbuda državnih oblasti v obliki promocije in motivacije.

5. 1. 4

Pomanjkanje nacionalnega kulturnega programa

Splošna frustracija zaradi trenutnega manka kulturne politike se kompenzira s splošnim pričakovanjem, da bo problem rešil nacionalni kulturni program. Vlada je ustanovila nacionalni kulturni svet, da bi formuliral ustrezne smernice. Vendar pa je naloga ministrstva za kulturo in njegovega osebja pripraviti koncepte kulturnega razvoja.

Kolikor je lahko skupina ekspertov dognala, je v zdajšnjih razmerah težko pričakovati, da bi bilo teh 18 izvedencev nacionalnega kulturnega sveta sposobnih izpolniti nerealistično visoka pričakovanja. Nič jim ni bilo dano, da bi lahko napredovali, nimajo profesionalnega sekretariata, hkrati pa je, kot je bilo povedano, sodelovanje z ministrstvom zelo šibko.

V zadnjem trenutku je bilo ekspertom sporočeno, da je nacionalni svet že pripravil prvi predlog kulturnopolitičnih smernic. Oblikovali so *"Izhodišča za pripravo nacionalnega kulturnega programa"* s sledečimi mednaslovi:

- Ustava Republike Slovenije naj med pozitivne človekove pravice uvrsti tudi pravico državljanov do kulture.
- Ustanovitev nacionalne države zahteva potrditev in dopolnitev temeljnih nacionalnih kulturnih institucij.
- Razvojni procesi v kulturi morajo vzpostavljati ravnovesje med tistim, kar je nujno zavarovati pred zunanjo konkurenco v imenu ohranjanja nacionalne kulturne identitete, ter tistim, kar je potrebno izpostaviti mednarod-

LIUBLJANA
GLAVNO
MESTO
REPUBLIKE
SLOVENIJE

ŽUPAN
DR. DIMITRIJ RUPEL

Mestni trg 1
61000 Ljubljana, Slovenija
tel. 061 21 28 20, 125 54 24
faks 061 125 65 04

Štev.: 3653/DR-95
Datum: 27.11.1995

Spoštovani!

Vabim Vas na 1. sejo Programskega odbora projekta
Evropski mesec kulture 1997.
Sestali se bomo

v petek, 1. decembra 1995 ob 11. uri v banketni dvorani
na Magistratu, Mestni trg 1.

Lepo pozdravljeni,

dr. Dimitrij RUPEL

OSNUTEK

POSLOVNIK

O ORGANIZACIJI, PRISTOJNOSTIH IN DELU ORGANOV ZA IZVEDBO
EVROPSKEGA MESECA KULTURE LJUBLJANA 1997

UVOD

1.

Skupščina mesta Ljubljane je na 17. seji dne 19.12.1991 sprejela sklep, da Ljubljana kandidira za evropski mesec kulture. Kandidaturo je podprla tudi Vlada Republike Slovenije na svoji 53. seji z dne 4.11.1993. Dne 17.6.1994 je svet ministrov za kulturo evropske skupnosti potrdil mesto Ljubljana, kot nosilec projekta evropskega meseca kulture leta 1997.

Zaradi priprave na realizacijo projekta je bil ustanovljen programski svet projekta, ki je imel tri plenarne seje.

Na tretji plenarni seji je bil sprejet tudi sklep, da se pripravi poslovnik o organizaciji, pristojnosti in delu organov zadolženih za izvedbo projekta.

Poslovnik pripravi Odbor za kulturo in raziskovalno dejavnost Mestne občine Ljubljana, sprejme pa ga župan Mestne občine Ljubljana.

2.

Poslovnik ureja delovanje organov za izvedbo projekta Evropski mesec kulture Ljubljana 1997 (v nadaljevanju EMK Ljubljana 97), njihovo imenovanje, pristojnosti, način dela in sistem financiranja projekta.

1

ni konkurenci.

- Kulturna politika mora krepiti mnogosrediščnost v duhu demokratične decentraliziranosti in skladnega kulturnega razvoja.

- Potrebno je vzpostaviti tudi regionalno raven zagotavljanja kulturnih dobrin.

- Ohranjanje in razvoj skupnega slovenskega kulturnega prostora je trajna naloga slovenske države.

- Demokratizacija na področju kulture je bistvenega pomena za razvoj demokracije in kulture.

- Razdržavljanje javnega sektorja: institucionalna organiziranost kulture, ki izhaja iz preteklosti, mora dobiti svojo pritiutež v civilni družbi in v ravnotežju med javnim in zasebnim sektorjem.

- Kulturna politika ne sme biti odvisna od

dnevne politike in posameznikov na oblasti, ampak mora težiti k čim večjemu družbenemu in političnemu soglasju.

- Pristojni državni organi in organi lokalnih skupnosti morajo zapolniti praznino, ki je na področju kulturne politike nastala z ukinitvijo kulturnih skupnosti. Kulturna politika mora postati predmet interesa in odgovornosti vseh pristojnih organov na državni in lokalnih ravneh ter pristojnih organov kulturnih zavodov.

- Uveljavitev izhodišč in usmeritev za oblikovanje nacionalnega kulturnega programa se mora odraziti tudi v strateški prerazporeditvi sredstev za kulturo znotraj državnega proračuna in znotraj posameznih kulturnih dejavnosti.

- Krepitev mecenske vloge države: odmik države od umetniške in strokovne presoje k zagotavljanju kulturnih procesov.

- Mecenska vloga države in pomen kulturnega trga se morata dopolnjevati in ne izključevati.

- Država mora z dodatnimi finančnimi sredstvi zagotoviti, da bodo na tistih kulturnih področjih, ki še ne dosegajo Unescovih standardov, ti doseženi.

- Davčna politika mora postati instrument kulturne politike.

- Država je po mednarodnih konvencijah neposredno odgovorna za stanje kulturne in naravne dediščine kot celote.

- Programsko načrtvanje mora postati večletno.

- Slovensko združevanje v Evropsko skupnost mora ohraniti slovensko kulturno samobitnost kot ključno sestavino nacionalne prihodnosti.

- Slovenska kultura se mora po razpadu jugoslovanskega kulturnega prostora močneje utrditi v evropskem kulturnem prostoru.

ČASTNI ODBOR

3.

Častni odbor sestavljajo najvišji predstavniki družbenega, kulturnega in političnega življenja države, ki s svojim ugledom in zavzemanjem za realizacijo projekta prispevajo k izvedbi projekta.

Častni odbor sestavlja predsednik častnega odbora in člani častnega odbora.

Član častnega odbora je župan MO Ljubljana, ki je pristojen za oblikovanje častnega odbora ter zadolžen za koordinacijo dela častnega odbora.

Častni odbor se na občasnih sejah ali s pisnimi informacijami seznanja o delu ostalih organov projekta in o realizaciji projekta.

PROGRAMSKI ODBOR

4.

Programski odbor pripravi predlog vsebine programa projekta EMK Ljubljana 97 in sicer skupni program ter program po posameznih področjih. Predlog programa vsebuje tudi predlog izvajalcev, predlog terminske izvedbe programa ter finančno oceno programa. Po sprejetju programa projekta skrbi za strokovno-vsebinsko izvedbo programa.

Programski odbor deluje po posameznih programskih poljih. Posamezni člani programskega odbora so zadolženi za posamezna programska polja.

Člani zadolženi za posamezna programska polja samostojno pripravijo program za posamezno področje. Programski odbor skupno uskladi program glede obsega posameznih področjih v okviru celotnega projekta ter glede terminske in vsebinske usklajenosti posameznih programskih akcij.

5.

Programski odbor sestavlja predsednik in ___ članov. Posamezni člani so zadolženi za programska polja.

Programska polja so:

1. literatura
2. scenska umetnost

2

Ta obširen okvir spremljajo splošne smernice za pripravo Nacionalnega kulturnega programa.

Kolikor lahko eksperti ocenijo, je svet naredil vse, da bi Ministrstvo za kulturo lahko izoblikovalo Nacionalni kulturni program. Vendar ni v ministrstvu nikogar, ki bi lahko zagotovil spoštovanje rokov (program naj bi bil narejen do konca leta 1996). Postopki za implementacijo, spremljanje, nadzorovanje in vrednotenje rezultatov so še vedno nejasni.

Kakor koli že, pripravljanje tega nacionalnega kulturnega programa ne bi smelo biti opravičilo za neizražanje politične volje.

5. 1. 5

Nove naloge za Ministrstvo za kulturo

V razvrščanju javne podobe posameznih slovenskih ministrstev je te dni Ministrstvo za kulturo na zadnjem

3. vizualna umetnost
4. arhitektura, oblikovanje, urbanizem,
5. resna glasba
6. rok, etno, jazz
7. film, fotografija, medijska umetnost
8. celostna podoba mesta
9. marketing

Predsednik programskega odbora koordinira delo programskega odbora, skrbi za njegovo realizacijo ter za povezavo z izvršnim odborom. Predsednik programskega odbora je član izvršnega odbora.

Člani, ki niso zadolženi za posamezna programska polja, sodelujejo pri pripravi predloga celotnega projekta EMK Ljubljana 97.

6.

Programski odbor je imenoval župan _____.

7.

Programski odbor odloča o vsebinski in terminski uskladitvi predlogov programov posameznih področjih in oblikovanju predloga za celoten program projekta na sejah programskega odbora. Svoje odločitve sprejema soglasno, v primeru, da se o posameznih vprašanih člani odbora ne morejo uskladiti, se oblikujejo ločeni predlogi.

IZVRŠNI ODBOR

8.

Izvršni odbor je zadolžen za organizacijsko izvedbo projekta. ~~Na podlagi predloga programskega odbora sprejme program za posamezna programska polja in usklajen program za celoten projekt.~~ Izvršni odbor je zadolžen za izvedbo projekta ter skrbi za organizacijo financiranja projekta.

9.

Izvršni odbor sestavlja direktor izvršnega odbora, predsednik programskega odbora,

3

mestu. Seveda se to lahko ne zdi tako pomembno, ker dejansko zajema to ministrstvo manj kot odstotek skupnega državnega proračuna. Vendar, ali so vsi Slovenci pozabili, da je bila kultura glavna spodbuda za spremembo političnega sistema?

Očitno so nekatere nejasnosti, ki zadevajo vlogo ministrstva, zasenčile prejšnji pomen tega polja. Mogoče – to se pogosto domneva – sedanja dominacija ekonomije otežuje uveljavitev drugih političnih zadev. Mogoče pa so – vsaj delno – razlogi za to negotovost notranji.

Minister sam je govoril o tem, kako spremenjena vloga države povzroča vrsto negotovosti. V prejšnjih časih, je rekel, je imela država jasno vlogo voditeljice družbe.

Zdaj pa se lahko zgodi, da gredo politiki, skupaj s svojimi birokracijami, v drugo smer kot družba, vključno z njenimi umetniki in drugimi kulturnimi aktivisti.

Nujna – upajmo začasna – centralizacija sistema financiranja je prav tako prinesla nove probleme, kar ob vsem skupaj pojasnjuje, zakaj deluje minister zelo previdno, zakaj ne pokaže jasne slike kulturne politike.

Kar zadeva ministrstvo, so se eksperti soočili z nezadostnim uveljavljanjem pravic ustanovitelja. Stanje je precej obskurno in nezadovoljivo. V mnogih primerih ministrstvo financira kulturne institucije skoraj v celoti, nima pa nobenih ustanoviteljskih pravic. (Razen pri enem gledališču, filharmoniji, filmskem studiju, restavratorskem centru in nekaj muzejih je država hkrati ustanoviteljica in financerka.)

V drugih primerih je vpleteno veliko ustanoviteljev, ki ne uresničujejo svojih ustanoviteljskih pravic zaradi razdrobljenosti občin. Zaradi tega sploh še niso bili ustano-

vljeni ustrezni nadzorni odbori; nekateri so nepopolni ali pa preprosto ne delujejo. V vsakem primeru je treba ugotoviti resno pomanjkanje nadzora.

Mogoče so pravice ustanoviteljev postale anahronizem. To ne pomeni, da ni potrebe po nadzoru, temveč da bi bilo morda treba nadzorne pravice prenesti na javno telo, ki je glavni financer.

Pri opazovanju posegov ministrstva je mogoče dobiti vtis, da uradniki in minister v glavnem delujejo kot gasilska brigada, kot krizni štab, na katerega pritiskajo sindikati in kulturne institucije, ali v najboljšem primeru kot upravljalci slabo delujočega stroja za distribucijo denarja.

Ob tej nujnosti delovanja ministrstva kot "gasilske brigade" ostajajo vedno bolj pereča temeljna vprašanja: Kakšna vloga je namenjena ministrstvu v prihodnje? Kako bo ministrstvo artikuliralo politično voljo in izrazilo svojo pripravljenost za resnično jasno slovensko kulturno politiko? Kako lahko uspe pri uveljavljanju svojih političnih odgovornosti?

Nihče znotraj ministrstva ni mogel izraziti kratko-, srednje- in dolgoročnih smernic te osrednje upravljalске oblasti.

Namesto tega so se vsi naslavljali na bodoči nacionalni kulturni program, za katerega vsi upajo, da bo kmalu na voljo. Nič ne more bolje izraziti negotovosti osebja o teh vprašanjih, kakor njihovo premišljevanje, ali naj postanejo del osrednjega upravljalškega organa in/ali del eksekutive, katalizator ali mogoče le institucija, ki bi usklajevala različne interese.

Kot konkretno priporočilo eksperti predlagajo sledeče obnovitvene korake: ker vprašanj — zlasti v zvezi z načrto-

načelnik oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost pri MO Ljubljana, sekretar izvršnega odbora, predstavnik ES v Sloveniji ter 10 članov.

Po enega člana v izvršni odbor imenujejo naslednje ustanove: Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za gospodarsko dejavnost, Oddelek za turizem pri MO Ljubljana, Ministrstvo za informiranje, Slovenska tiskovna agencija, Odbor za kulturo in raziskovalno dejavnost pri MO Ljubljana.

Trije člani odbora so imenovani za posamezna delovna področja in sicer: _____

Število članov, zadolženih za posamezna delovna področja se med izvedbo projekta lahko poveča glede na potrebe, ki bi se pokazale med samo realizacijo.

10.

Člane izvršnega odbora, ki jih ne imenujejo posamezne ustanove, imenuje župan MO Ljubljana.

11.

Izvršni odbor svoje odločitve sprejema na sejah izvršnega odbora z večino navzočih članov izvršnega odbora. Izvršni odbor lahko veljavno sprejema sklepe, če je na sejah navzočih najmanj polovica članov izvršnega odbora.

O sejah izvršnega odbora se pišejo zapisniki v katerih se zapišejo le sprejeti sklepi.

V nujnih primerih lahko odbor odloča na podlagi korenspodenčnih sej ali z odločanjem članov po telefonu ali faxu. V teh primerih je potrebno sprejete sklope potrditi na prvi naslednji redni seji.

12.

Direktor izvršnega odbora organizira in vodi delo izvršnega odbora ter skrbi za koordinacijo s programskim odborom in županom ter oddelkom za kulturo in raziskovalne dejavnosti MO Ljubljana.

FINANCIRANJE PROGRAMA

13.

Projekt EMK Ljubljana 97 se financira iz sredstev proračuna MO Ljubljana, proračuna Republike Slovenije, prispevkov mednarodnih inštitucij ter sponzorskih prispevkov gospodarskih in drugih subjektov.

Vsa sredstva projekta se vodijo na posebnem žiro računu v okviru MO Ljubljana.

Podpisnik računov je direktor mestne uprave MO Ljubljana.

14.

Prostorske in administrativno-tehnične pogoje za delo organov projekta zagotovi MO Ljubljana. Sedež organov projekta bo v prostorih Odbora za kulturo in raziskovalno dejavnost MO Ljubljana.

15.

Sodelovanje ter plačilo posameznih članov organov projekta, ki svojega dela ne opravljajo v okviru svoje zaposlitve, se uredi na podlagi pogodb o delu ali na podlagi avtorskih pogodb, lahko pa tudi z redno zaposlitvijo za določen čas pri MO Ljubljana.

Kriterije za nagrajevanje članov izvršnega in programskega odbora sprejme izvršni odbor, pri čemer upošteva temeljni kriterij, da se praviloma nagraduje opravljeno delo in ne navzočnost na sejah organov.

16.

Z uveljavitvijo poslovnika in imenovanjem organov projekta EMK Ljubljana 97 prenehajo pristojnosti bivšega programskega sveta.

Člani bivšega programskega sveta prejmejo plačilo za opravljeno delo. Plačilo odobri župan MO Ljubljana.

5

vanjem in razvojem kulturne politike – ne bi smeli obravnavati povsem zunaj ministrstva, bi bilo treba ustanoviti oddelek na ministrstvu, ki bi bil v glavnem odgovoren za te naloge. Ta oddelek bi podpiral proces odločanja v kulturni politiki, s tem da bi zagotavljal potrebni osnovni input.

Pripravljal bi predloge za bodočo strukturo, svetoval ministru in igral osrednjo vlogo v nujni racionalizaciji in objektivizaciji kulturnopolitičnih odločitev. Moral bi razvijati, hkrati pa tudi varovati, sočasne kulturnopolitične usmeritve, ki pa bi jih realizirali drugi oddelki. Ta oddelek bi moral tesno sodelovati z nacionalnim kulturnim svetom in pripraviti manjkajoče kulturnopolitične dokumente. Bil bi tudi

glavni sodelavec pri spremljevalnih raziskavah, ki bi se morale opraviti na tem področju.

Zapolnjevanje vrzeli koherentne kulturne politike, ki bo, kot se zdi, najpomembnejši izziv, začasno lahko opravi kratkoročna specialna enota ministrstva, po potrebi pri določenih zadevah podprta z zunanjimi izvedenci.

Zato eksperti ne priporočajo samo restrukturiranja notranjih nalog ministrstva, temveč tudi izboljšanje medministrske kooperacije in koordinacije. Glede na poročila, ki so jih dobili eksperti, se zdi, da so te povezave še zelo šibke.

Ta prizadevanja ne bi pripomogla samo k podobi ministrstva, temveč tudi formulirala nedvoumno politično voljo, ki je potrebna, da bi se jasno in razločno pokazalo, kaj bistvenega je ministrstvo pripravljeno napraviti za zdajšnji razvoj Slovenije.

Obenem se njegovi klienti ne bi več smeli obravnavati kot prosilci, temveč kot profesionalni partnerji, s katerimi

se povezuje v splošnem interesu in s pogodbami. Še posebej s kulturnimi institucijami je treba vzpostaviti jasno pogodbeno osnovo. Zaradi tega je treba implementirati menedžerski know-how tudi v ministrstvu in ne zgolj v kulturnih institucijah. Prav tako je v ministrstvu in ne samo v zunanjih kulturnih dejavnostih nujno vpeljati kontrolne mehanizme in procedure vrednotenja.

Obenem je treba na ravni ministrstva izboljšati pozicije svetovalnih teles.

Ministrstvo za kulturo ima osrednjo javno funkcijo, funkcijo kreditnega zagovornika slovenskega kulturnega razvoja. To podobo je vredno vzdrževati s prepričljivo močjo, ki pa lahko izvira le iz pripravljenosti za spremembe.

17.

Poslovnik stopi v veljavo takoj, ko ga sprejme župan MO Ljubljana, ki poskrbi za konstituiranje organov projekta.

Vsi člani organov projekta so pri svojem delu dolžni upoštevati določbe tega poslovnika.

V Ljubljani, _____

5. 1. 6

Pomanjkanje permanentne spremljajoče evalvacije

Strokovna osnova slovenske kulturne politike je še vedno precej šibka. To ne zadeva le kvantitativnih statističnih pregledov in kvalitativnih ocen, npr. glede sodelovanja različnih plasti slovenske populacije; to zadeva tudi jasne poslovne povezave v obliki natančnih pogodb med, npr., Ministrstvom za kulturo kot klientom in kulturnimi institucijami kot izvajalci storitev.

Nacionalno poročilo in intervjuji so pokazali, kako je sedanja slovenska kulturna politika še vedno zapletena v svojo preteklost. Zunanji opazovalci potrebujejo številne razlage zgodovinskega konteksta, da bi lahko razumeli, kako danes stvari delujejo. Zato so mednarodne primerjave težavne.

Župan
Dr. Dimitrij Rupel
Mestni trg 1
61000 Ljubljana

Ljubljana, 4. december 1995

Zadeva: ODPSTOPNA IZJAVA

Spoštovani g. župan, dr. Dimitrij Rupel!

Spodaj podpisani, ga. dr. Marina Gržinič, predsednica Programskega sveta, g. Marko Hren, koordinator projekta Metelkova in g. Miran Mohar, koordinator NSK (oba člana polja Kulturni in družbeni fenomeni Programskega sveta EMK-Ljubljana 97), z dne 9.11.1995 pa s sklepom o imenovanju tudi člani Programskega odbora EMK-Ljubljana 97. Vas seznanjamo z našim nepreklicnim odstopom iz Programskega odbora projekta EMK-Ljubljana 97.

Razlogi za naš odstop so naslednji:

Do 1. seje Programskega odbora, kot tudi ne na sami seji dne 1.12.1995, nismo dobili niti pisnih niti zadovoljivih ustnih odgovorov na vprašanja, ki smo jih na Vas naslovili v pismu z dne 23. 11.1995. Celo nasprotno, na 1. seji Programskega odbora smo bili seznanjeni z osnutkom Poslovnika o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo Evropskega meseca kulture Ljubljana 97, ki je v popolnem neskladju s sklepi 3. seje Programskega sveta, prav tako pa sklepi Programskega sveta niso bili upoštevani na sami seji Programskega odbora.

Osnutek Poslovnika o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo Evropskega meseca kulture Ljubljana 97 nakazuje smer raznišljanja in delovanja Mestne uprave Mestne občine Ljubljana, česar pa ne moremo razumeti drugače kot sistematično in dokončno ukinitje avtonomije stroke ter prvotno zamišljenega in strokovno civilnega pristopa k projektu Evropski mesec kulture - Ljubljana 97. Dejstvo, da je Mestna uprava oblikovala take elemente za osnutek omenjenega poslovnika, pomeni temeljno nezaupnico Programskemu svetu EMK-Ljubljana 97.

V mnogih evropskih državah so kulturnopolitične odločitve zelo odvisne od neformalnih kanalov in osebnih zvez. Kulturna politika se v glavnem pogosto obravnava kot rezultat osebnih izkušenj posameznikov, ki o tem odločajo.

Slovenija je napravila prvi korak k "objektivizaciji" s tem, ko je sprejela številne, za kulturo relevantne zakone. Toda ta nujni proces morajo spremljati znanstveni viri. Ni veliko smisla v tem, da se oblikujejo novi zakoni, ne da bi obstajali instrumenti za njihovo uresničitev.

Razvoj ustreznih scenarijev zahteva znanstveno osnovo. V Nacionalnem poročilu, ki v Sloveniji prvič poskuša podati ne le zgodovinski, ampak tudi sodobni in izčrpan opis kulturnopolitičnega okvira, očitno manjka zanesljivih podatkov.

Dokler te podlage niso na voljo, so ustrezne kulturnopolitične odločitve arbitrarne. Mogoče je razlog za to, da uradna kulturna politika včasih vztraja pri kontinuiteti, prav pomanjkanje alternativ, ki jih je mogoče razviti le na znanstveni osnovi.

Čeprav je toliko razmeroma neodvisnih dejavnosti, pa ni nikogar, ki bi imel pregled nad relevantnimi objektivnimi podatki. Da bi rešili to vprašanje, se morajo ustvarjalci kulturne politike dogovoriti za skupno strukturo in na njeni osnovi zagotoviti vse nujne podatke.

Medtem ko bi moral to nalogo delno opraviti kompetenten oddelek ministrstva, eksperti predlagajo ustanovitev raziskovalnega centra za kulturno politiko, ki bi bil ustrezen instrument zbiranja in vrednotenja teh podatkov.

Zdi se, da bi tudi Nacionalni kulturni svet zelo potreboval objektivne temelje za učinkovito delo. Lahko bi svetoval

takemu centru v določeni pripravljanih raziskovalnih nalogah.

Tak raziskovalni center je nujno potreben tudi zato, da bi bila slovenska kulturna politika mednarodno primerljiva in torej Slovenija predvidljiva in zanesljiva partnerica tudi v mednarodnem kulturnopolitičnem delu. S takim centrom bi bilo veliko lažje izdelati profesionalen evalvacijski program, ki ga je izvirno razvil Kulturni odbor Sveta Evrope, ter ga redno prilagajati novemu razvoju.

Posebna priporočila:

- *politične stranke naj artikulirajo kulturnopolitične programe;*
- *minister naj dvigne raven parlamentarne razprave o kulturi;*
- *minister naj prevzame pobudo v kulturnopolitičnem razvoju;*
- *oblikuje naj se visoka strokovna specialna enota ministrstva pod pokroviteljstvom ministra, ki mu mora biti tudi neposredno odgovorna, in začne proces kulturnopolitičnega razvoja;*
- *izboljša naj se sodelovanje med ministrstvi;*
- *izboljšajo naj se delovne možnosti Nacionalnega kulturnega sveta, ki naj postane izvirno svetovalno telo, kot ga opredeljuje zakon;*
- *znotraj ministrstva naj se ustanovi oddelek za kulturni razvoj;*
- *ustanovi naj se raziskovalni center za kulturno politiko.*

Posebej nesprejemljivo pa je, g. Dr. Dimitrij Rupel, da kot župan na vseh ravneh, tako proceduralnih kot vsebinskih izkazujete avtoritarno ravnanje, saj v svojih nastopih predstavljate program, ki s strani Programskega sveta ni bil niti predlagan niti potrjen, obenem pa ste dopustili, da so bili pri oblikovanju Programskega odbora in osnutku poslovnika izničeni dosedanja sklepi Programskega sveta.

V okviru tako netransparentnih in nedemokratskih razmerij nismo pripravljeni prevzemati odgovornosti.

S spoštovanjem,

Marina Gržinić
Predsednica Programskega sveta EMK-Ljubljana 97

Marko Hren
koordinater Metelkove
Programskega sveta EMK-Ljubljana 97

Miran Mohar
koordinater NSK
Programskega sveta EMK-Ljubljana 97

V vednost: predsedniku Programskega odbora, g. Tomažu Toporišču
ge. Barbari Berce (Ministrstvo za kulturo)
ge. Tanji Orel Šturm (Ministrstvo za zunanje zadeve)
vsem članom Programskega sveta

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
 Evropski mesec kulture - Ljubljana 97
 Trubarjeva 5
 61000 Ljubljana
 Tel.: 061 125 42 66
 Fax.: 061 131 41 79

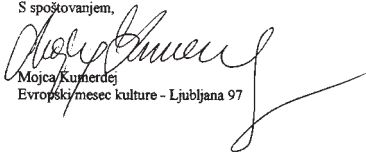
Dat.: 4. december 1995
 Št.: 106/95

Spoštovani člani Programskega sveta projekta Evropski mesec kulture - Ljubljana 97 !

Na predlog predsednice Programskega sveta, ge. dr. Marine Gržnič, Vas seznanjam z dogajanjem v projektu Evropski mesec kulture - Ljubljana 97 ter Vam pošiljam naslednja gradiva:

- 1) Dopis načelnice, ge. Daše Hribar z dne 5.10.1995
- 2) Dopis ge. dr. Marine Gržnič, predsednice Programskega sveta, g. Marka Hrena, koordinatorja projekta Metelkova in g. Mirana Moharja, koordinatorja NSK (oba člana polja Kulturni in družbeni fenomeni Programskega sveta EMK-Ljubljana 97)
- 3) Osnutek Poslovnika o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo Evropskega meseca kulture Ljubljana 1997
- 4) Odstopna izjava iz Programskega odbora ge. dr. Marine Gržnič, g. Marka Hrena in g. Mirana Moharja

S spoštovanjem,

Mojca Kumerdej
 Evropski mesec kulture - Ljubljana 97

5. 2 PRIMERNA POT MED CENTRALIZACIJO IN DECENTRALIZACIJO

Slovenija je veliko in hitro spremenila svoj ustavni okvir. Nekateri problemi, ki izhajajo iz tega, so relevantni tudi za polje kulturne politike.

Mogoče je diagnosticirati nekaj značilnosti:

- do zdaj ni bilo regionalne infrastrukture;
- večje število občin spodbuja medobčinsko sodelovanje in usklajevanje;
- med občinami in državnimi oblastmi ni jasne razdelitve kompetenc;
- pomanjkljivo je horizontalno in vertikalno sodelovanje.

Medtem ko so glavni razlogi za te težave v procesu tranzicije, jih je ne-

kaj treba videti kot ostanke stare samoupravljalke miselnosti, ki pogosto preprečuje razvoj ustreznih oblik sodelovanja. Upoštevati je treba tudi vztrajno dominacijo podeželja.

Eksperti so razpravljali o splošnem ustavnem okviru, ker slovensko kulturno politiko zelo ovirajo nejasna delitev pooblastil med državnimi oblastmi in občinami ter pomanjkanje kakršnih koli regionalnih struktur.

Bilo je veliko ostrih kritik na račun obstoječe razdelitve odgovornosti med državnimi oblastmi in občinami. Zlasti predstavniki občin, ki so leta 1994 izgubili večino finančnega vpliva, so protestirali in označili nove uredbe za katastrofalne. V novi razdelitvi niso mogli najti nikakršne logike; lokalne in nacionalne odgovornosti ter nacionalne prioritete so nejasne. Centralizacija je bila neposredno usmerjena proti policentričnim tradicijam in ni škodovala le kulturi, ampak tudi znanosti in izobraževanju.

Občine, ki so bile nekoč nekakšne paradržavne entitete

ŽUPAN
DR. DIMITRIJ RUPEL

LJUBLJANA
GLAVNO
MESTO
REPUBLIKE
SLOVENIJE

Mestni trg 1
61000 Ljubljana, Slovenija
tel 061 21 28 20, 125 54 24
faks 061 125 65 04

Štev.: 3734/102-95
Datum: 5.12.1995

Gospa dr. Marina Gržinič
Gospod Marko Hren
Gospod Miran Mohar

Spoštovani člani Programskega odbora EMK!

Ob pozornem branju Vaše izjave (4.12.1995) je mogoče skleniti, da nimate nobenega razloga za odstop. Pobuda, legitimno vodenje, organizacija, odgovornost in nadzor v zvezi z EMK izvirajo iz ustreznih mestnih organov, če ne neposredno od župana, oz. tem organom pripadajo - to pa vam je bilo že večkrat razloženo.

Povabljeni ste bili k sodelovanju pri projektu EMK in vabilo velja tudi za naprej.

Želim si, da bi sodelovali v Programskem odboru, kolikor pa vam to ni mogoče, prosim, da namesto sebe predlagate v Odbor koga drugega.

Pripravljen sem se o zadevi pogovoriti tudi osebno, zato Vas vabim, da pokličete moj kabinet in da se o odprtih vprašanjih čimprej pogovorimo.

Lep pozdrav,

dr. Dimitrij RUPEL

v okvirih nekdanje republike, zdaj večinoma nimajo nikakršnega vpliva in so brez javnega denarja za ustrezno kulturno-politično ukrepanje.

Odločitev za obrat za 180 stopinj, k popolni centralizaciji političnega okvira, je bila mogoče pomembna za ohranitev ekonomskega in finančnega sistema, vendar je resno oškodovala samozaupanje in iniciativno občini, ki zdaj čakajo v frustrirani defenzivi.

Očiten je hud razkol med državnimi oblastmi in občinami. Obstajajo kulturne institucije, ki prevzemajo večji del sredstev ministrstva, ki je zato vedno manj sposobno skrbeti za druge kulturne pobude. Obenem institucije ne morejo najti ustreznih partnerjev v ministrstvu ali v občinah; sklenjen je začaran krog.

So pa bili časi, ko so obstajale oblike sodelovanja. Splošno pomanjkanje denarja v osemdesetih letih je nujno vodilo k delnemu sodelovanju med republiko in kulturnimi skupnostmi. Obe sta financirali številne kulturne institucije v razmerju 50:50. Po reformi leta 1994 večino tako imenovanih "nacionalno pomembnih" institucij v celoti financira ministrstvo. Pri nekaterih občinskih institucijah mesto plača stavbo, ministrstvo pa prispeva plače zaposlenih. Pri javnih knjižnicah so "modeli sodelovanja" drugačni.

Splošni vtis je bil, da vsi gledajo na te uredbe kot na začasne. Nihče pa nima jasne predstave o prihodnji delitvi pooblastil. Vsa prizadevanja za ustrezne rešitve ovirajo ostanki starega sistema ekstremne decentralizacije, ki prispevajo k trajni bojazni pred vsemi uredbami, ki prihajajo od centralnih oblasti.

Problem seveda ni postal nič lažji, ko je iz 62 občin nastalo 147 sedanjih. Povsem nasprotno, ker so neenake v

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
Evropski mesec kulture - Ljubljana 97
Trubarjeva 5
61000 Ljubljana
Tel.: 061 /125 42 66
Fax.: 061/ 131 41 79

Dat.: 6. december 1995
Št.: 106/95

**VABILO NA 4. PLENARNO SEJO PROGRAMSKEGA SVETA
PROJEKTA EVROPSKI MESEC KULTURE - LJUBLJANA 97**

Spoštovani !

Na predlog predsednice Programskega sveta, ge. dr. Marine Gržinič, Vas vabim na
4. plenarno sejo Programskega sveta EMK-Ljubljana 97, ki bo

v petek, 15. decembra 1995, ob 13.00 uri v Mali sejni dvorani, Magistrat, Mestni trg 1.

Na seji bomo obravnavali delovanje Programskega sveta v okviru projekta EMK-Ljubljana 97 in odnos Programskega sveta do novo ustanovljenih odborov - Programskega odbora in Izvršnega odbora.

Nekaj gradiv za to sejo smo Vam že posredovali, in sicer:

- 1) Dopis načelnice, ge. mag. Daše Hribar z dne 5.10.1995
- 2) Dopis ge. dr. Marine Gržinič, predsednice Programskega sveta, g. Marka Hrena, koordinatorja projekta Metelkova in g. Mirana Moharja, koordinatorja NSK (oba člana programskega polja Kulturni in družbeni fenomeni Programskega sveta EMK-Ljubljana 97)
- 3) Osnutek Poslovnika o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo Evropskega meseca kulture Ljubljana 1997
- 4) Odstopna izjava ge. dr. Marine Gržinič, g. Marka Hrena in g. Mirana Moharja iz Programskega odbora

Vsa nova gradiva Vam bomo posredovali na sami seji.

Obenem sta z namenom, da bi Vam predstavila poslovnik projekta EMK-Ljubljana 97, na predlog predsednice Programskega sveta, ge. dr. Marine Gržinič na sejo vabljena tudi predsednik Programskega odbora, ki je hkrati tudi podpredsednik Programskega sveta, g. Tomaž Toporišič in pa direktorica projekta EMK-Ljubljana 97, ga. Lilijana Rudolf.

S spoštovanjem,

Mojca Kumerdej
Evropski mesec kulture - Ljubljana 97

V vednost:

Županu, g. dr. Dimitriju Ruplu
Načelnici oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost, ge. mag. Daši Hribar
Ge. Barbari Berce (Ministrstvo za kulturo)
Ge. Tanji Orel Šturm (Ministrstvo za zunanje zadeve)
Predsedniku Programskega odbora, g. Tomažu Toporišiču
Direktorici projekta EMK-Ljubljana 97, ge. Lilijani Rudolf

geografski in demografski velikosti, so nesposobne vzpostaviti lastno kulturno infrastrukturo in nepripravljene za ustrezno horizontalno sodelovanje. Tudi centralne državne oblasti ne dajejo vtisa, da delujejo kot učinkoviti koordinatorji pri izenačevanju zelo različnih možnosti. Ne glede na to predstavniki občin večinoma čakajo na rešitve od zgoraj.

Celo 11 mestnih občin ima zelo različne poglede na nadaljnji razvoj, npr. na to, kako sodelovati s svojim "zaledjem". Glavni rezultat splošnih posvetovanj županov je bil zahtev po večji količini denarja. Obstaja okoli 26 občin, ki imajo nekakšen osrednji pomen za okoliško področje.

Ustanovitev regij je podrobno opredelil Zakon o lokalni samo-

upravi iz 1993/94. Uredbe o regijah pa niso bile opredeljene na obvezujoč način: "Občine se lahko združujejo v regije, da bi urejale in izvrševale lokalne zadeve širšega interesa" Slovenske ekspertne skupine so napravile prve predloge za razvoj sedem do dvanajst regij v dveh do treh letih, vendar se odgovorni politiki niso strinjali. Mogoče so se bali, da bi te regije kot posebne pravne entitete, ki imajo kompetence države in občin ter potrebujejo lastne institucije, lahko povzročile velike stroške. To pomeni tudi volitev, imenovanje voditeljev in zakonodajnih teles.

Nadaljnji razvoj delitve pooblastil med državo, nekaterimi regionalnimi strukturami in občinami presega namen kratkega poročila ekspertov. Ta zadeva splošni ustavni okvir in ne zgolj posebnega kulturnega področja. Treba pa je izrecno poudariti, da ima pomanjkanje jasnih uredb na tem temeljnem področju državne organiziranosti za kulturo veliko, v glavnem negativnih posledic. Kolikor so mo-

gli zaznati eksperti, sta veliko bolj potrebni horizontalna in vertikalna kooperacijska shema, kot pa ustanovitev novih in neodvisnih administrativnih ravni, te bi namreč peljale k še večji kooperativni togosti in zahtevale precejšnja dodatna javna sredstva.

Ko politični predstavniki govorijo o ustreznem restrukturiranju slovenske politične krajine, bi morali upoštevati, da je cela Slovenija manjša kot mnoge regije v drugih evropskih državah.

Treba je reči, da to stališče nima nič opraviti z določenim ideološko pristranskim stališčem – ki je preživelo bivši samoupravljalški režim – po katerem se morajo kulturne zadeve obravnavati le v majhnih entitetah, državne oblasti pa bi morale delovati le kot pomoč. Ima opraviti le z željo po jasni določitvi tega, katero javno telo bi moralo biti za kaj odgovorno.

Upati je, da bo nacionalni kulturni program razjasnil bodoče nacionalne prioritete. V vsakem primeru je nujen program “nacionalnih” kulturnih dejavnosti, ki jih bo organizirala država, in ki bodo (v glavnem) predstavljale slovensko kulturo, upoštevaje mednarodno primerljive standarde kakovosti.

Vendar je potrebna tudi javna razprava o tem, kako sprožiti gibanje od spodaj navzgor. Katere so izvirne kulturne naloge občin, ki pa jim je treba omogočiti, da jih same tudi izpeljujejo? Katere naloge bi preobremenile posamezne občinske proračune in bi zato morale biti uresničene združeno, npr. na regionalni ravni? Da bi se rešili taki problemi, je treba proučevati evropske modele, kakršen je finski. Tam je 19 regij oblikovalo zelo šibko birokracijo tako, da so občine delegirale svoje predstavnike v

ŽUPAN
DR. DIMITRIJ RUPELLJUBLJANA
GLAVNO
MESTO
REPUBLIKE
SLOVENIJEMestni trg 1
61000 Ljubljana, Slovenija
tel 061 21 28 20, 125 54 24
faks 061 125 65 04Štev.: 3774/02-95
Datum: 8.12.1995

Članom Programskega sveta EMK - Ljubljana 1997

Spoštovana članica, spoštovani član Programskega sveta!

Iz naše pisarne ste 6. decembra 1995 (štev.106/95) dobili vabilo na 4. plenarno sejo. Podpisala ga je gospodična Mojca Kumerdej. Želim Vam sporočiti, da je bila seja sklicana brez vednosti pristojnih oz. odgovornih za organizacijo EMK, deloma pa tudi v nasprotju z mojimi željami. Pobuda, legitimno vodenje, organizacija, odgovornost in nadzor v zvezi z EMK izvirajo iz ustreznih mestnih organov, če ne neposredno od župana, oz. tem organom pripadajo.

Ne želim se neposredno mešati v delo Programskega sveta in dopuščam, da se seveda svobodno sestaja. Vendar se boste strinjali, da je zaradi svoje širine in števila članov takšno telo neoperativno in je kvečjemu lahko posvetovalni parlament našega projekta EMK. Tako ga bo opredelil tudi Poslovnik, ko bo pripravljen. V zvezi s tem Poslovnikom Vam moram sporočiti, da doslej ni mogel biti predmet nobenega spora in da tudi posledje ne more biti povod za ločevanje duhov in moči, ki jih potrebujemo za uspešno uresničitev projekta EMK.

Dovoljujem si Vas prositi, da v tem trenutku, to se pravi v decembru, ko imamo vsi veliko dela in prazničnih skrbi, prepustimo uvodno delo za EMK Programskemu odboru, medtem ko bi širši sestanek Programskega sveta prišel prav v mesecu januarju ali februarju.

Dovolite mi, da Vam ob tej priložnosti želim vesel Božič in srečno Novo leto,

vaš župan

dr. Dimitrij RUPEL

regionalna telesa.

Kultura potrebuje različne vire financiranja. Skoraj povsod v Evropi imajo občine pomembno vlogo pri financiranju kulture. Na splošno zagotavljajo različno kulturno infrastrukturo v ustreznem delu države. Zato eksperti predlagajo novo delitev oblasti, in sicer tako, da ni preveč koncentrirana v eni roki. Le če bo možno najti novo, ustrežnejše ravnovesje med državnimi oblastmi in občinami, bodo tudi občine lahko poiskale nove oblike sodelovanja.

Kulturne institucije so večinoma umeščene v mestnih občinah; svoje programe ponujajo prebivalcem ustreznih mest, pa tudi ljudem z okoliških področij. Nove oblike medobčinskega sodelovanja so nujne zaradi

finančnega izenačevanja, in sicer skupaj z jasnim mandatom države, da bo vzdrževala in razvijala to temeljno infrastrukturo.

Večina udeležencev v glavnem čaka. Gotovo obstajajo razlogi za njihovo defenzivnost, ni pa to optimalen prispevek k demokratičnim spremembam. Nezainteresirane za ustanoviteljske pravice so zlasti občine, ki so postopoma izgubile nadzor nad kulturnimi skladi ter zato puščajo kulturne institucije brez kakršnega koli nadzora. Kulturne institucije, ki hočejo preživeti v takšnih okoliščinah, imajo samo en cilj: postati nacionalne institucije in zato v celoti financirane od Ministrstva za kulturo. Izguba zvez z občino se zdi manjša težava.

Z vidika ekspertov je nujno domnevati, da konstrukcija trajnega in stabilnega okvira za atraktivno slovensko kulturno infrastrukturo ni verjetna brez jasneje opredeljene razdelitve pooblastil med različnimi javnimi organi.

SPOROČILO ZA JAVNOST

Po 1. seji Programskega odbora projekta Evropski mesec kulture – Ljubljana 97 (v nadaljevanju EMK- Ljubljana 97) dne 1. decembra 1997, so dr. Marina Gržinič, predsednica Programskega sveta EMK – Ljubljana 97, Marko Hren, koordinator projekta Metelkova, in Miran Mohar, koordinator NSK, nepreklicno odstopili iz Programskega odbora projekta. V odstopni izjavi so kot razlog navedli neskladje postopkov Mestne občine Ljubljana s sklepi Programskega sveta EMK – Ljubljana 97 in avtoritarnost ravnanja Mestne občine Ljubljana ob spreminjanju prvotno zasnovanega koncepta te pomembne kulturne prireditve.

Potem, ko se je že nekaj mesecev težišče strukturne in konceptualne politike EMK 1997 opazno prevesalo v smer avtoritarne prakse, katere cilj je varovanje že vzpostavljenih centrov moči ter reprodukcija obstoječega kulturno-političnega sistema (na kar smo nekateri člani PS župana sproti pismeno in ustno opozarjali), se je na 1. seji novoustanovljenega Programskega odbora jasno pokazalo, da so dosedanji koncept in kriteriji, ki jih je v svojem polletnem delovanju vzpostavil Programski svet EMK- Ljubljana 97, dokončno ogroženi.

Po dolgoletnem javnem opozarjanju posameznikov in skupin, da je obstoječi sistem kulturne politike, ki ga določajo kulturni centri moči, preozek in nesprejemljiv (predvsem za obsežen segment kulture in umetniških praks, ki so se izoblikovale v 80-ih letih, in ki v 90-ih letih upravičeno zahtevajo možnosti razvoja novih produkcijskih pogojev in odnosov), smo ob prvotno zastavljenem konceptu projekta EMK- Ljubljana 97 verjeli, da je projekt EMK – Ljubljana 97 priložnost za kvalitativno spremembo togega sistema slovenske kulturne politike in za vzpostavitev manjkajočih oblik sodobnih produkcijskih razmerij. Zanašali smo se na zrelost akterjev slovenskega kulturnega prostora – od vodstvenih struktur, do umetnikov in strokovnjakov - da bomo znali vzpostaviti nove, transparentne kriterije pri oblikovanju kulturnih projektov širšega javnega pomena. Transparentni kriteriji namreč zahtevajo odgovornost posameznikov, da se pri oblikovanju projektov širšega javnega pomena držijo strokovne etike in dogovorjenih pravil, ki urejajo odnose in interakcijo med različnimi partikularnimi interesi. To pomeni, da v imenu vsebin širšega javnega dobrega vzpostavimo racionalen odnos do potreb po neposredni zadovoljitvi materialnih in simbolnih interesov lastnih projektov in institucij, saj logika zadnjega vodi v že znan iztek igre in reprodukcijo obstoječih pozicij moči.

S takšno strukturo bi pridobile zlasti tiste kulturne pobude, ki niso omejene na eno, temveč svojo dejavnost ponujajo več občinam. Ne bi bilo treba, da se take institucije avtomatsko oblikujejo kot *“nacionalne”*; namesto tega bi ustreznega sodelavca za določene zadeve našle na regionalni ravni. Na ugovor, da bi bila taka struktura za sedanjo Slovenijo predraga, je mogoče odgovoriti s konceptom *“šibke”* regionalizacije.

S takšno regionalno strukturo bi bilo lažje najti novo delitev dela med državo in občinami. Ministrstvo za kulturo, ki je zdaj obremenjeno z večino procedur financiranja in zato povsem zasledeno, bi se lahko osredotočilo na zadeve nacionalnega pomena, medtem ko bi občine lahko bolj skrbele za posamezne finančne transakcije.

Posebna priporočila:

- *najti novo delitev pooblastil med državnimi oblastmi in občinami;*
- *najti novo ravnotežje pri financiranju kulture;*
- *sprožiti proces regionalizacije od spodaj navzgor, npr. okoli mestnih občin;*
- *izboljšati horizontalno in vertikalno sodelovanje med različnimi ravni.*

5.3 ČEZMERN INSTITUCIONALIZACIJA

Tretje problemsko področje je tisto, ki se ukvarja s kulturnimi institucijami. Veliko dokazov sugerira, da te institucije –

Prvi znanilci, da Mestna občina Ljubljana ne namerava zagotoviti s sklepom Programskega sveta dogovorjene avtonomije projekta EMK – Ljubljana 97, ter se odloča za samovoljno ravnanje, so se pokazali že avgusta 1995, ko je Mestna uprava neargumentirano ustavila delo na elaboratu, ki naj bi artikuliral vsebinske in metodološke postopke priprav in izvedbe projekta EMK – Ljubljana 97. Temu je sledilo:

- županovo vabilo 16-im novim članom na 3. plenarno sejo Programskega sveta (ki kljub županovim obljubam o takojšnjem imenovanju, še danes niso uradno imenovani člani Programskega sveta);
- v odnosu do sklepov Programskega sveta nekonsistentna kadrovska sestava Programskega odbora;
- preimenovanje s sklepom Programskega sveta potrjenega Koordinacijskega odbora v Izvršni odbor, ki je v sedanjih sestavi popolnoma politično telo in ki mu novi predlog Poslovnika o urejanju razmerij med telesi EMK – Ljubljana 97 daje odločilne kompetence v nadzorovanju in izvedbi programa projekta EMK – Ljubljana 97.

Skratka, potek dosedanjih priprav na izvedbo projekta EMK – Ljubljana 1997, lahko strnemo v naslednje zaključke.

1. Prvotna – v sodobnem evropskem smislu zastavljena – metoda vzpostavljanja produkcijske politike je bila z ukinitvijo civilnega principa širokega konsenza in avtonomije stroke abortirana.
2. Prvotna vizija je strogo ločevala med pristojnostmi Programskega sveta za oblikovanje programa in njegovo izvedbo, centri politične moči pa so bili po funkciji opredeljeni kot struktura, ki mora za izvedbo zagotoviti finančne in infrastrukturne pogoje.
3. Prvotno zamišljena pluralnost projekta, ki bi ob koncipiranju programa enakovredno upoštevala širok konsenz ustvarjalcev in strokovnjakov, se je sprevrgla v koncept čiste reprodukcije obstoječe strukture obvladovanja kulturno-umetniškega polja.
4. Sistematično so bili onemogočeni strukturni in personalni elementi, ki so uravnotežali etabrirane pozicije moči z neetabliranimi. Sem sodi: ustavitev elaborata projekta, ki ga je predsednica Marina Gržinič začela pripravljati v sodelovanju z glavno koordinatrico, s strokovnimi sodelavci in PS, odvzem kompetenc PS kot polja konsenza, izključitev dveh polj PS – Kulturni in družbeni fenomeni ter Publikacije, kongresi, simpoziji v predlogu Poslovnika projekta ter sistematično onemogočanje glavne koordinatrice projekta, Mojce Kumerdej, kot edine profesionalno zaposlene za koordiniranje in vodenje projekta v Mestni upravi.

ki so temelj kulturne infrastrukture – v resnici sploh niso vodene. Kot že rečeno, splošno pomanjkanje kulturne politike otežuje razvoj ustreznih razmerij med državnimi oblastmi in kulturnimi institucijami, ki imajo pomembno vlogo v slovenski kulturni infrastrukturi. Rezultat je pomanjkanje smeri, vodstva, jasnih pogodb, nadzora, vrednotenja in presoje.

Te institucije, ki so redno financirane, a brez vodstva, so prepuščene same sebi; le redke so resnično uspešne, večina deluje s skromnimi rezultati, nekatere so postale dejansko "mrtve". Vse pa ministrstvo obravnava enako. V večini institucij ne poznajo sodobne metode upravljanja, kar daje sindikatom neustrezno veliko moč vplivanja. Zato so njihovi

predstavniki tisti, ki dejansko ustvarjajo personalno politiko.

Do zdaj niso bili oblikovani jasni cilji za kulturne institucije. Njihova prihodnja vloga je nejasna. Dokler se bo nadaljevala ta negotovost, bo splošna drža, izogibanje tveganju, močnejša od želje po iniciativi. Vsi ti vtisi so eksperte pripeljali do diagnoze o "čezmernih institucionalizaciji", ki jo je treba na kratko razložiti.

5.3.1

Najti ustrezna razmerja med državnimi oblastmi in kulturnimi institucijami

Posamezni predstavniki kulturnih institucij so največkrat rekli, da se čutijo zelo omejeni z veljavnimi sporazumi o socialnem partnerstvu med sindikati kot predstavniki zaposlenih in Ministrstvom kot zaposlovalcem. Na te sporazume ne morejo vplivati. Po drugi strani pa pravijo, da od

ministrstva ne dobijo jasnih navodil, ki bi bili relevantni v smislu kulturne politike.

Zato so eksperti dobili vtis, da posamezne kulturne institucije ohranjajo samoupravljalno obnašanje. Brez jasnih ciljev bo tako imenovana *“triada državnih nalog”* – odločanje, implementacija in nadzor – ostala v rokah same institucije, katere dela niti ni mogoče oceniti.

Praktična nuja tako lahko zavede k zožitvi kulturne politike na kulturno administracijo. Tudi od samih kulturnih institucij je pogosto slišati poziv po političnem vodstvu v kulturnih zadevah. Očitna je potreba po jasnih kulturnopolitičnih perspektivah, ki se identificirajo s političnim vodstvom ministrstva.

Toda samo razvoj takšnih kulturnopolitičnih ciljev, ki so uresničljivi, lahko na kulturni sceni vodijo v nove in plodne odnose. Vodstvene zmogljivosti v večini kulturnih institucij zdaj niso najboljše. Njihov status državnih institucij z državnimi uslužbenci označuje bolj kontinuiteto kot pa ustreznost.

Z evropskega gledišča bi bilo treba tudi v Sloveniji preučiti načelo vpliva oblasti. Dolgoročno bi bilo treba premisliti, katere kulturnopolitične naloge bi imela centralna vlada. Državne oblasti in njihovi državni uslužbenci pa bi jih morali izvrševati tudi v prihodnje. Strokovne organizacije (skladi, sveti, privatna podjetja ali druge primerne entitete) pa bi lahko opravljale druge naloge.

Ali je res brezpogojno nujno, da ena osrednja državna oblast podpira posamezne umetnike, druga državna institucija organizira kulturne prireditve in tretja organizira workshope (delavnice) za zaščito kulturne dediščine? Je zdajšnja akumulacija državnih aktivnosti edino jamstvo za

Netransparenten, nedemokratičen, subverziven in žaljiv način, na kakršne se spremembe izvajajo v okviru Mestne občine Ljubljana, je nesprejemljiv. Zavedamo se, da ima župan formalno vse pristojnosti, da projekt EMK – Ljubljana 97 oblikuje v skladu s svojo vizijo kulturne politike mesta. Od župana pričakujemo jasno artikulacijo nove vizije in ciljev projekta EMK – Ljubljana 97, ter jasno opredelitev kriterijev in metode odločanja o vsebinah. Ne sprejemamo pa manipulacij, s katerimi se projekt navznoter izvaja avtoritarno, navzven pa – z ohranjanjem in vzpostavljanjem strokovnih teles, ki so po predlogu Pravilnika brez vsakršne moči – poizkuša dati videz demokratičnosti.

dr. Marina Gržinić
predsednica Programskega sveta EMK – Ljubljana 97

Marko Hren
koordinater projekta Metelkova Programskega sveta EMK – Ljubljana 97

Miran Mohar
koordinater projekta NSK Programskega sveta EMK – Ljubljana 97

Eda Čufer
članica programskega polja Scenska umetnost Programskega sveta EMK – Ljubljana 97

Borut Vogelink
član programskega polja Likovna umetnost Programskega sveta EMK – Ljubljana 97

Mojca Kumerdej
glavna koordinatorka projekta EMK – Ljubljana 97 pri Mestni občini Ljubljana

PRAVILNIK
O ORGANIZACIJI, PRISTOJNOSTIH
IN DELU ORGANOV ZA IZVEDBO
EVROPSKEGA MESECA KULTURE LJUBLJANA 1997

- Na podlagi sklepa, ki ga je sprejela skupščina mesta Ljubljane na 17. seji dne 19.12.1991;
- glede na podporo vlade Republike Slovenije (53. seja z dne 4.11.1993) in
- glede na sklep Sveta ministrov za kulturo Evropske skupnosti z dne 17.6.1994

je mesto Ljubljana nosilec projekta Evropski mesec kulture leta 1997.

Zaradi ustreznega poteka priprav na ta projekt župan MOL sprejema pravilnik o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo EVROPSKEGA MESECA KULTURE LJUBLJANA 1997.

1.

Pravilnik ureja delovanje organov za izvedbo projekta Evropski mesec kulture Ljubljana 1997 (v nadaljevanju EMK Ljubljana 97), njihovo imenovanje, pristojnosti, način dela in sistem financiranja projekta.

Organi projekta so: častni odbor, programski svet, programski odbor in direkcija.

ČASTNI ODBOR

2.

Častni odbor predlaga župan, sestavljajo pa ga najvišji predstavniki/predstavnice gospodarskega, kulturnega in političnega življenja mesta Ljubljane in države, ki s

kakovost? Ali pa bi bilo učinkoviteje in obenem bolje, če bi se razvila jasna delitev pooblastil, ki bi državnim oblastem omogočila, da se osredotočijo na uresničevanje kulturnopolitičnih zadev, strokovnim organizacijam pa na njihovo implementacijo. Te organizacije bi morale biti dokaj neodvisne v svojem delovanju in ne tesno zvezane z uradnimi postopki.

Tako kot v drugih deželah bi morala biti razmerja med državnimi oblastmi in strokovnjaki jasno pogodbeno opredeljena. Te pogodbe ne bi smele vsebovati samo obsega in rezultatov dela, temveč tudi vzajemne odgovornosti, vire, roke in oblike spremljajočih procesov nadzora. Ta oblika vzajemnih pogodb je v Sloveniji, kot so lahko

ugotovili eksperti, še vedno na začetku. Pogodbe s kulturnimi institucijami, ki prejemajo od ministrstva znatna sredstva, so zelo kratke, nenatančne in so že več let ostale deloma nespremenjene.

Posebne sklade so do zdaj ustanovili samo na dveh področjih: Slovenski filmski sklad, ki je bil ustanovljen šele leta 1995 in Sklad za amatersko kulturo, ki ga pravkar ustanavljajo. V obeh primerih je očitno, da implementacija takšnih novih kulturnopolitičnih instrumentov pomeni pomemben iziv, za katerega je upati, da bo vodil k vzajemnemu učenju.

Pomemben in trajen izziv je jasna razdelitev del in nalog: politiki naj se zavzemajo za jasne perspektive in cilje kulturne politike, uradniki naj urejajo kulturnopolitični proces sprejemanja odločitev na temelju veljavnega pravnega okvira, kulturni menedžerji pa naj bodo pooblašteni za uresničevanje ustrezne kulturne dejavnosti. Trud pa naj bo poplačan z večjo samoiniciativo in – kot rezultat – z

ustanovitvijo modernega kulturnopolitičnega okvira po evropskem standardu.

*I. ekskurz:
možni prispevek
kulturnih institucij k
rastoči evropski zavesti*

Direktor slovenske opere je omenil, da mora v okrožju 200 km tekmovali še s sedmimi drugimi srednje velikimi opernimi hišami. Če ne bi bili "umetno" vzdrževani pri življenju (popolno financiranje države), bi bila glavna menedžerska naloga v tem, da analizira prednosti in šibkosti posameznih hiš, se poskuša z njimi uskladiti in sodelovati ter doseči ustrezno delitev dela za največjo učinkovitost ali se usmeriti v specializacijo umetniškega osebja, da bi dosegel najvišjo raven kakovosti. V vsakem primeru bi šlo za tekmovanje, ki bi bilo v korist zainteresiranega in radovednega občinstva, ki po temtakaem lahko izbira.

Mnoge slovenske kulturne institucije morajo napraviti vsaj dva koraka. Prvi je opredeljen s tem, da slovenska kultura ni več regionalna, temveč nacionalna zadeva. Drugi je določen s slovensko željo, da se vključi v Evropsko skupnost. Čeprav so določene institucije še obremenjene z iskanjem mesta v novem nacionalnem kontekstu, se jih že poziva, naj upoštevajo evropsko razsežnost.

Tudi v drugih državah članicah Evropske skupnosti mnogi kulturni predstavniki verjamejo, da je dovolj služiti zgolj nacionalnim interesom. Nacionalna dimenzija pa je npr. v ekonomskih, tehnoloških in celo socialnih terminih vedno bolj šibka, zaradi internacionalizacije, ki poteka (najmanj) na evropski ravni. Kultura je v nevarnosti, da ostane (zadnja) nacionalna trdnjava, slaven, a nemočen simbol

- 2 -

svojim ugledom in pomočjo pri realizaciji projekta prispevajo k izvedbi projekta.

Častni odbor je sestavljen iz predsednika/predsednice častnega odbora in članov/članic častnega odbora.

Župan MO Ljubljana dokončno oblikuje častni odbor in je zadolžen za koordinacijo njegovega dela.

Častni odbor se na sejah ali s pisnimi informacijami seznanja z delom drugih organov projekta in z realizacijo projekta.

PROGRAMSKI SVET

3.

Programski svet je strokovno-posvetovalno telo Programskega odbora EMK Ljubljana 97.

Programski svet se sestaja na plenarnih sejah, na katerih obravnava vprašanja, povezana s programom projekta EMK Ljubljana 97. Svoje ugotovitve posreduje programskemu odboru in direkciji.

V programskem svetu sodelujejo predstavniki naslednjih področij:

1. literatura
2. scenska umetnost
3. likovna umetnost
4. naravna in kulturna dediščina
5. arhitektura, oblikovanje, urbanizem
6. resna glasba in opera
7. rock, etno, jazz
8. film, fotografija, medijska umetnost
9. kulturni družbeni fenomeni
10. teorija in simpoziji

Predsednik/predsednica programskega sveta vodi in usklajuje delo programskega sveta in skrbi za povezavo s Programskim odborom. Predsednik/predsednica Programskega sveta je član/članica Programskega odbora.

- 3 -

Ostali organi projekta seznanjajo programski svet s svojim delom.

PROGRAMSKI ODBOR

4.

Programski odbor pripravi predlog vsebine programa projekta EMK Ljubljana 97, in sicer skupni program ter program po posameznih področjih. Predlog programa obsega predlog izvajalcev, predlog terminske in prostorske izvedbe programa ter finančno ovrednotenje programa. Po sprejetju programa projekta spremlja strokovno-vsebinsko izvedbo programa.

5.

Programski odbor sestavljajo predsednik/predsednica in člani/članice. Posamezni člani/članice so zadolženi za programska področja:

Programska področja so:

1. literatura
2. scenska umetnost
3. likovna umetnost
4. arhitektura, oblikovanje, urbanizem
5. klasična glasba, sodobna glasba in opera
6. rock, etno, jazz
7. film, fotografija, medijska umetnost
8. kulturni družbeni fenomeni
9. teorija in simpoziji
10. naravna, kulturna dediščina, turizem

Predsednik/predsednica programskega odbora koordinira delo programskega odbora, skrbi za strokovno izvedbo programa ter za povezavo z direktcijo. Predsednik / predsednica programskega odbora je član/članica direktcije.

skupne pripadnosti. Kot staromodno pa je treba razumeti idejo o kulturi, ki v glavnem služi za politično legitimacijo, da bi bila tako zagotovljena enotnost, ki je ni mogoče doseči z drugimi političnimi sredstvi. Kultura, ki je vedno pod vplivom produktivne napetosti med tradicijo in socialno avantgardo, ni izključno primerna za krepitev nacionalne identitete.

Zato lahko pride do precejšnje napetosti med kulturnimi tradicionalisti, ki delajo zdaj tako kot prej, le s to razliko, da nekoč v slavo slovenske republike kot dela Jugoslavije in zdaj v slavo slovenske nacionalne države, in inovatorji, zavzetimi za razvoj novega in pripravljenimi sprejeti nove izzive kot nove priložnosti.

Gotovo bodo ti novi izzivi v kombinaciji z novimi priložnostmi nadaljnega razvoja prišli v glavnem iz mednarodnega okolja. Ni nenavadno, da so najbolj zanimivi kraji, ki v Sloveniji gojijo kulturne dejavnosti, hkrati zelo zainteresirani za pospešitev mednarodne menjave izkušenj in predstav, sodelovanja in partnerstva. Njihovi predstavniki iz kulturnih središč, in tudi iz off-scene menijo, da slovenska kultura več pridobi s tem, da se spoprime z mednarodnimi umetniškimi predstavami, kot pa da bi obtičala sama zase.

Do zdaj uradna nacionalna kulturna politika ni upoštevala velikih priložnosti v zvezi z internacionalizacijo nacionalne kulturne scene. Mednarodni oddelki različnih ministrstev še vedno delujejo v glavnem na diplomatski ravni. Niso še odkrili priložnosti, povezane s tem, da bi bili privlačen mednarodni sodelavec.

5.3.2

Kadrovska politika

V kulturnih institucijah je zaposlenih okoli 1700 državnih uslužbencev, ki jih financira država; drugih 900 jih dela v kulturnih institucijah, ki jih večinoma financirajo občine. Ti skupini "kulturnih delavcev" bi lahko imeli pomembno vlogo pri nadaljnjem razvoju zunanje podobe slovenske kulture.

Toda do zdaj dajeta preveč vtis zaprte trgovine. Ni kadrovske politike, naravnane v prihodnost, politike, ki bi dovolila razvoj kadrov, in ustreznih programov usposabljanja osebja.

Do zdaj sindikati, v katerih so zaposleni večinoma organizirani, omejujejo svoje naloge na brezpogojno varovanje obstoječih državno zagotovljenih služb. Prednosti, ki jih daje dosmrtna varnost za omejeno število ljudi, nujno vodi k povečevanju negativnih strani, npr. rastoče neučinkovitosti in zato tradicionalizacije institucij, v katerih so zaposleni zaščiteni delavci.

Omenjeno je že bilo, da vodstvo institucij zdaj skorajda nima vpliva na delovna razmerja. V najboljšem primeru uresničujejo dogovore s pogajanjem med Ministrstvom za kulturo, ki se obnaša kot glavni zaposlovalec, in sindikati, ki se obnašajo kot predstavniki kulturnih delavcev.

Rezultat: plače zaposlenih določi država tako, da ne pusti dovolj možnosti za motivacijo ali priznanje individualnih dosežkov. Ni mogoče odpustiti osebja, ki je očitno na napačnem mestu; izključena je tudi naravna fluktuacija, ki bi lahko vnesla nove pobude v organizacijo.

Ob finančnih obvezah pri plačevanju osebja je treba omeniti še nedenarne nagrade. Kot del reorganizacije institucij bi bilo treba zasnovati razumen sistem nedenarnih

- 4 -

Programski odbor na predlog predsednika/predsednice imenuje njegovega/njeno namestnika/namestnico.

Vsak član/članica programskega odbora lahko v soglasju s člani/članicami svojega programskega področja ali institucije, ki jo zastopa, predlaga svojega namestnika / namestnico, ki ga nadomešča v njegovi odsotnosti.

6.

Programski odbor je imenoval župan s sklepom z dne 9.11.1995, št. 3498/DR-95 in ga dopolnil s sklepom z dne 11.1.1996, št. 76/DR-96.

7.

Programski odbor na svojih sejah vsebinsko, terminsko in finančno usklajuje predloge programov po posameznih področjih in oblikuje predlog za celoten program projekta EMK Ljubljana 97.

Programski odbor lahko odloča, če je na sejah navzoča več kot polovica članov/članice. Svoje odločitve sprejema s konsenzom, v posebnih primerih, ko konsenz ni dosežen, pa z dvotretjinsko večino navzočih.

O sejah programskega odbora se vodi zapisnik, ki vsebuje predvsem navzočnost, sklepe in rezultat glasovanja.

Programski odbor po potrebi vabi na svoje seje tudi predstavnika/predstavnico Ministrstva za kulturo, Ministrstva za zunanje zadeve in Mestne uprave. Programski odbor lahko na seje povabi tudi predstavnike/predstavnice drugih inštitucij ali strokovnjake z različnih področij.

Vabljeni udeleženci/udeleženke sodelujejo pri seji programskega odbora, nimajo pa glasovalne pravice.

- 5 -

DIREKCIJA EMK LJUBLJANA 97

8.

Direkcija skrbi za umetniško celovitost, kvaliteto, organizacijo, finančno konstrukcijo in izvedbo projekta. Na podlagi predloga programskega odbora sprejme finančni okvir programov za posamezna programska področja in za skupni program EMK.

9.

Direkcijo sestavljajo umetniški direktor/direktorica projekta EMK 97, organizacijski direktor/direktorica, predsednik/predsednica programskega odbora, načelnik/načelnica oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost pri MO Ljubljana, pomočnik/pomočnica organizacijskega direktorja/direktorice, sekretar/sekretarka in člani/članice, zadolženi za posamezna delovna področja.

10.

Člane/članice direkcije - razen tistih, ki so to po položaju - imenuje župan.

spodbud, ki nagrajujejo iniciativnost.

Za zaposlene člane osebja bi se morale povečati priložnosti, da, vsaj začasno, delajo v drugih kulturnih institucijah v Sloveniji in zunaj nje. Obenem pa so še vedno zelo omejene možnosti za angažiranje tujih umetnikov po mednarodnih tržnih pogojih. Ker so letne dotacije institucij strogo povezane s številom zaposlenih, število osebja ni povezano z vlogami in nalogami. Vodstva niso motivirana za to, da bi prihranili stroške osebja. Nasprotno, spodbujeni so k temu, da delajo s čim večjim številom ljudi - kvalificiranih ali ne - ker to v glavnem določa njihov letni proračun.

Skrajno nesocialno je dejstvo, da sedanji sistem kontinuirano

onemogoča dostop mladim umetnikom in drugim kulturnikom. V zadnjih letih so se poslabšale njihove možnosti za zaposlovanje v kulturnih institucijah. Daleč največji delež celotnega državnega proračuna gre kulturnim institucijam s stalnim številom zaposlenih. Kulturna politika - soočena z vedno večjo letno rastjo - bo v vedno večji nevarnosti, da bo imela obrobno socialnopolitično funkcijo čezmerne zaščite skupine nadprivilegiranih zaposlenih in zavračala rastoč preostanek, ki bo prepuščen samemu sebi brez kakršne koli javne zaščite. Vendar, da bo jasno, to je vprašanje, ki ni značilno samo za Slovenijo.

Ker takšna kulturna politika nima perspektiv, so bile dogovorjene previdne prilagoditve. Na določenih področjih, npr. v Drami, so bile vpeljane različne kategorije pogodb (pogoje še vedno določajo sindikati):

- stalni zaposleni, kot poprej;

- omejene pogodbe, zlasti za določene umetnike;
- pogodbe za umetnike na projektni osnovi.

Ti preurejeni sporazumi lajšajo angažiranje gostujočih umetnikov. Ne glede na to so plače fiksne; včasih je direktorju omogočeno, da svojim zaposlenim umetnikom izplača bonus v največji višini 20% fiksne plače.

Mnogi direktorji so se pritoževali, da ne morejo ohraniti niti profesionalnih standardov, kaj šele, da bi dosegali mednarodno priznanje. Visoko usposobljeni ljudje so se manj pripravljani pridružiti kulturnim institucijam, ki so slabo plačan sektor. Obračajo se bodisi k zasebnemu sektorju, na katerem lahko zaslužijo več, ali pa si poiščejo ustrezne namestitve v tujini. Po drugi strani se posamezniki iz drugih držav – razen mogoče z izjemo revnejših vzhodnoevropskih dežel – v takšnih razmerah navadno niso pripravljani za daljši čas pridružiti slovenskim kulturnim institucijam.

Zato bi sindikati in druge pogodbene strani morali upoštevati ne le pozitivne učinke takšne neenake zaščite zaposlenosti v preteklosti, temveč tudi negativne učinke, ki postajajo vidni v sedanjosti. Obe strani bi morali imeti kar največji interes za razvoj odločnega modernizacijskega programa, za implementacijo ustreznih metod vodenja, vključno z motiviranjem osebnega vodenja, ne pa voditi kulturnih institucij še naprej vzvratno. Zato te pomembne institucije ne smejo postati samoreferenčne, temveč se morajo prilagoditi zdajšnjim in prihodnjim spreminjajočim okoliščinam.

Za eksperte je še vedno odprto vprašanje, ali je res primerno, zlasti za gledališke institucije, da se njihovi umetniki obravnavajo kot državni uradniki.

- 6 -

FINANCIRANJE PROJEKTA

11.

Projekt EMK Ljubljana 97 se financira iz sredstev proračuna MO Ljubljana, proračuna Republike Slovenije, prispevkov mednarodnih inštitucij ter sponzorskih prispevkov gospodarskih in drugih subjektov.

Za sredstva projekta se odpre poseben račun proračuna MO Ljubljana.

Podpisnik računov v okviru projekta EMK Ljubljana 97, ki bodo plačani iz sredstev MO Ljubljana, je župan MO Ljubljana na predlog direkcije EMK Ljubljana 97.

Po končanem projektu direkcija pripravi končno finančno poročilo.

12.

Prostorske in administrativno-tehnične pogoje za delo organov projekta zagotovi MO Ljubljana. Sedež organov projekta bo v prostorih Oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost MO Ljubljana.

13.

Mestna občina Ljubljana v okviru Oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost na podlagi potreb projekta EMK Ljubljana 97, pa tudi v okviru drugih oddelkov MOL, zagotavlja delovna mesta za določen čas, do dokončanja projekta EMK Ljubljana 97, za operativno izvajanje del na projektu EMK Ljubljana 97. Za izvajanje teh del lahko Mestna občina Ljubljana vzpostavi tudi pogodbeno delovna razmerja.

- 7 -

Kriterije za nagrajevanje članov/članic direkcije in programskega odbora ter programskega sveta sprejme direktor Mestne uprave na predlog Direkcije, pri čemer upošteva temeljni kriterij, da se praviloma nagrajuje opravljeno delo in ne navzočnost na sejah organov.

14.

Člani/članice programskega sveta prejmejo plačilo za že opravljeno delo. Plačilo odobri župan MO Ljubljana.

15.

V primeru neupoštevanja določil tega Pravilnika lahko župan MOL člana/članico razreši sodelovanja pri projektu EMK Ljubljana 97 in predlaga zamenjavo.

16.

Pravilnik stopi v veljavo takoj, ko ga sprejme župan MO Ljubljana, ki poskrbi za konstituiranje organov projekta in se s tem vzpostavi nova organizacijska struktura projekta EMK Ljubljana 97.

Vsi člani/članice organov projekta so pri svojem delu dolžni upoštevati določbe tega pravilnika.

Štev.: 242/b2-96
Datum: 30. 1. 96

ŽUPAN MOL

II. ekskurz: majhna dežela s številnimi "nacionalnimi" institucijami

Zaradi česa je kulturna institucija v Sloveniji nacionalna ali vsaj "nacionalno pomembna"? Je to odličnost njenega programa, zaradi katerega postane vizitka za narod? Je to mednarodnost v sestavi umetniškega osebja in njihovih programov ali dejstvo, da svoje kulturne dejavnosti ne ponuja le lokalnemu ali "regionalnemu" občinstvu, temveč vsej državi?

Na ta vprašanja eksperti niso mogli dobiti odgovora. Ko so potovali po deželi, so na vsakem koraku srečevali nacionalne, ali vsaj od države financirane institucije: nekatere velike, druge male, nekatere z ambi-

cionnim razponom programov, druge take, ki v glavnem iščejo programe, ki naj bi jih predstavili, nekatere spet take, da jih je mogoče razumeti le v "regionalnem" kontekstu, in nekatere brez kakršnih koli pomembnih dejavnosti.

Kjerkoli pa so eksperti obiskali majhen preostanek še nacionalnih institucij, so se njihovi predstavniki pritoževali, da jim zanikajo ta tako želeni vzdevek: "nacionalen".

Razlog za to, da si vse te institucije želijo postati nacionalne, je pragmatičen: vse takoimenovane "nacionalne" institucije financira država, ki je zdaj najpomembnejši finančni vir.

V političnem strahu, da bi se soočili z nekaterimi "nacionalnimi" institucijami, je videti razlog za težnjo po ohranitvi sedanjega mnoštva takšnih "nacionalnih" institucij, čeprav pomanjkanje standardov kakovosti pelje v daljnosežno izgubo odličnosti.

Mnoge večje države nimajo nobenega nacionalnega gledališča. Slovenija premore dve. Lahko bi domnevali, da so

tuji eksperti zavistni, vendar ko so ministra spraševali po razlogih, je odgovoril: Če bi ministrstvo poskusilo odpraviti "nacionalno" ureditev, bi prišlo do upora osebja.

Kulturna politika je znova izzvana. Kolikor so bili eksperti obveščeni, je namen Nacionalnega kulturnega programa določiti prioriteto listo. To najbrž ne bo dovolj; država mora jasno povedati, s katerimi institucijami naj bo zvezano njeno ime, to pa zahteva jasno specifikacijo nalog, ki naj bi jih opravljala taka institucija.

Če slovenska država hoče biti prepoznana, med drugim s pomočjo kulturne "vizitke", potem se mora osredotočiti na določene ključne dejavnosti. Te dejavnosti pa morajo izpolnjevati določene kulturnopolitične standarde, ki ne zadevajo zgolj estetske plati posameznih programskih prvin, temveč po možnosti njegov mednarodni pomen, zaščito evropske dediščine ali pa njegovo inovativnost. Razloge za in proti bi morali pretehtati kulturnopolitični izvedenci, predvsem tem pa je potrebna politična odločitev o splošni smeri teh meril. Le po takšni odločitvi je možno uspešno nadaljnje uresničevanje nacionalnega kulturnega programa.

Razločitev nekaterih institucij kot nacionalnih institucij nima zveze z razvrednotenjem drugih kulturnih institucij, ki so načeloma enako pomembne, le da njihove aktivnosti niso nujno umeščene v nacionalni kontekst. Namesto tega bi bilo treba izdelati delegatski sistem, ki bo dopuščal, da bodo prihodnji regionalni in drugi javni organi skrbeli za ohranjanje in razvoj drugih javnih kulturnih dejavnosti, ki niso nacionalnega pomena.

ZAPISNIK
11. SEJE PROGRAMSKEGA ODBORA
PROJEKTA
EVROPSKI MESEC KULTURE - LJUBLJANA 1997

Seja je potekala 12. februarja, 1996 s pričetkom ob 14. uri v Mestni hiši (Banketna dvorana) in bila zaključena ob 16 uri 45 minut. Seja je bila zvočno snemana.

Seje so se udeležili: g. Barbara Berce, g. Andrej Blatnik, g. Tomaž Brate, g. Marina Gržinič, g. Marko Hren, ga. Daša Hribar, g. Brane Kovič, g. Primož Lorenz, g. Miran Morhar, g. Miha Rotovnik, ga. Lilijana Rudolf, ga. Jelka Stergel, g. Tomaž Toporišič, g. Igor Vidmar, g. Igor Zabel, g. Emil Hrvatini. Seje so se udeležili tudi: g. Srečo Dragan, ga. Mojca Hrovatič, ga. Nevenka Koprivšek, ga. Jana Mlakar in gđc. Katerina Mirovič, ga. Veronika Brvar.

Odsotnost opravičili: g. Zoran Kržišnik, g. Marko Letonja

Dnevni red:

1. Potrditev zapisnika 10. seje PO.
2. Pregled Pravilnika o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo EMK.
3. Razprava o "javnem razpisu" za program EMK.
4. Razno.

G. Tomaž Toporišič prične sejo.

1. točka: Potrditev zapisnika 10. seje PO

G. Tomaž Lorenz pripomne, da želi pojasniti 5. tč., kjer govori o formiranju skupine 100 ljudi, ki bo zadolžena za nemoten funkcionalni, komunalni in infrastrukturni potek EMK. Župan naj bi namreč ustanovil odbor 15 ljudi, tako da to telo ne bo tako obsežno. Bistveno se mu tudi zdi, da bo ta skupina zelo operativna.

Drugih pripomb ni.

2. točka: Pregled Pravilnika o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo EMK.

G. Tomaž Toporišič pove, da obžaluje, da je Pravilnik že podpisan, saj te, zadnje verzije, predsednik PO ni dobil v pregled pred podpisom. Tako je prišlo do sprememb, ki zmanjšujejo preglednost pravilnika, prav tako pa v bistvenih točkah spreminjajo kompetence PO, ter onemogočajo odločanje le-tega o programu EMK. Predlaga, da PO poda svoje utemeljene pripombe na bistvene spremembe, ter da Lilijana Rudolf in Daša Hribar poskrbita, da bi bila do naslednjega ponedeljka izvedena dokončna uskladitev med verzijo, ki jo je pripravil PO, ter Pravilnikom, ki ga je podpisal župan, dr. Dimitrij Rupel. Za nadaljnje delo je namreč nujna zagotovitev minimalnih pogojev za kvalitetno izvedbo projekta. Ključne problematične točke po njegovem mnenju so:

- 5. člen, kjer je na začetku spuščeno število imenovanih članov PO, niso opredeljene zadolžitve članov PO, ki niso zadolženi za posamezna programska področja.
- 7. člen, kjer so zmanjšane kompetence PO, je pa nejasno, kdo sprejme program EMK.
- 8. člen, direkcija naj bi skrbeela za umetniško celovitost projekta, to nalogo pa naj bi po osnutku, ki ga je sprejel PO, tudi imel PO.

- 9. člen, kjer se pojavi "umetniški direktor", njegova vloga in kompetence pa niso določene, niti ni član PO.
- kdo je podpisnik računov, ki bodo plačani iz drugih virov (Ministrstvo za kulturo, pokrovitelji...)

Nato g. **Tomaž Toporišič** odpre razpravo.

Ga. **Jelka Stergel** pove, da si ne moremo privoščiti časovnega razkošja, da bi novi umetniški direktor šele sedaj pristopil k projektu, ko je program že precej definiran.

G. **Emil Hrvatini meni**, da bi prišlo do konflikta med umetniškim direktorjem - članom direkcije in PO.

G. **Mitja Rotovnik** predlaga, da PO pripombe posreduje županu in počaka na razrešitev situacije. Ta projekt je bil namreč zavožen že v začetku in tak projekt je nemogoče rešiti. Funkcijo umetniškega direktorja naj bi prevzela Marina Gržinič in Tomaž Toporišič, z vsemi programskimi kompetencami. Novi umetniški direktor bi tudi zelo težko opravljal svojo vlogo, saj njegove kompetence niso opredeljene. Direkcija tudi ne more zagotavljati umetniške celovitosti, ravno tako direktor ne more skrbeti za kvaliteto, saj za to skrbijo izvajalci. Prav tako je nemogoče, da bi župan podpisoval vse račune. Programski odbor naj bo izvršilni kolektivni umetniški direktor projekta, ki deluje na načelu konsenza, umetniški direktor pa naj bosta Marina Gržinič in Tomaž Toporišič. Nato je tudi opozoril, da so njegovemu sodelavcu, ki je bil za teden dni povabljen v Stockholm, tam že natančno razložili program Evropske kulturne prestolnice Stockholm 1998, mi pa še vedno ne vemo, kaj se bo naslednje leto dogajalo v Ljubljani, ker se zapletamo v tovrstne težave.

Ga. **Marina Gržinič** podpira te zahteve, pove tudi, da sta se ob sestanku s Tomažem Toporišičem dogovorila, da Tomaž Toporišič uvrsti razpravo o Pravidniku, saj bi tak Pravidnik izničil delo, ki je bilo že opravljeno. Ne strinja se tudi z avtoritativno prakso župana, ki lahko zamenja kateregakoli člana PO. Sprejme naj se sklep z zahtevo po sprejemu Pravidnika, kot ga je pripravil PO, in sicer do 26. februarja. Tudi sama razmišlja o odstopu in sklicu PS, ki naj bi še zadnjič pod njenim predsedovanjem opravil funkcijo, ki jo mora opraviti.

Ga. **Daša Hribar** predlaga, da zaprosita Tomaž Toporišič in Mitja Rotovnik za sprejem pri županu, in mu posredujeta pripombe PO.

G. **Igor Vidmar** opozori, da bi bilo prav, da bi se PO srečal z županom, da bi ugotovili, kje je nesporazum (premajhno zaupanje...?).

G. **Mitja Rotovnik** opozori na stisko župana, ki čimprej pričakuje rezultate dela PO, vendar pa tudi pove, da imenovanje programskega direktorja ne bo rešilo zapletene situacije. Predlaga hitrejšo delo PO.

G. **Tomaž Toporišič** pove, da sta z Marino Gržinič bila pripravljena opraviti pregled evidentiranih prijav, vendar sta ob Pravidniku sklenila, da je treba najprej rešiti zaplet s Pravidnikom. Nato predlaga

SKLEP: Ugotovitve ob Pravidniku, ki jih je predstavil na tem sestanku, bosta z g. Mitjo Rotovnikom na sestanku z županom, dr. Dimitrijem Ruplom, argumentirala in predlagala podpis Pravidnika, kot ga je pripravil PO.

Sklep je soglasno sprejet.

Posebna priporočila:

- *implementirati sodobne metode vodenja;*
- *zagotoviti ustrezno usposabljanje osebja;*
- *spodbujati prevzemanje tveganja;*
- *postopna obnova obstoječih pogodb zaposlovanja;*
- *razjasniti vlogo in cilje posameznih kulturnih institucij*
- *utrditi načelo varovanja;*
- *večati osebna pooblastila posameznih menedžerjev;*
- *presoditi ustreznost zaposlovanja umetnikov kot državnih uradnikov v kulturnih institucijah;*
- *zvečati manevrski prostor za ustrezne finančne odločitve vodstva;*
- *postopni prehod od financiranja institucij k financiranju programov;*
- *zmanjšanje "kamestralizma" (načela, po*

katerem se letne dotacije porabijo v celoti, drugače jih je treba vrniti – zaradi tega ni prave spodbude za ekonomično ravnanje);

- *vpeljati vsaj triletna proračunska obdobja.*

5.4

OD DOTIRANJA K FINANCIRANJU: KULTURA IN TRŽNO GOSPODARSTVO

Zadnji sklop problemov je povezan s splošnim defenzivnim odnosom mnogih kulturnih predstavnikov do tržnega gospodarstva. Trajajoča prevlada dotiranja brez razvoja spodbude je vodila v pomanjkanje samoiniciative, ki je potrebna v tržnem gospodarstvu. Zelo verjetno je, da bo kulturna politika povzročila izgubo velikega potenciala samoiniciativnosti mlade generacije.

5.4.1

Potreba po implementaciji novih metod menedžmenta – vodenja

V glavnem so eksperti ugotovili, da se ukvarjanje s kulturo v Sloveniji še vedno dojema predvsem kot administrativna in ne vodstvena naloga.

Ne samo na Ministrstvu za kulturo, kjer je administrativno obravnavanje očitno, ampak tudi v kulturnih institucijah se direktorji navadno obnašajo kot administratorji, ker se tako vključijo v sistem. Njihova operativna svoboda je omejena s številnimi restrikcijami, zaradi katerih so institucije okorne in neprilagodljive.

Prevladujoč sistem državnega dotiranja – kot že rečeno – pušča direktorjem zelo malo manevrskega prostora, kar onemogoča spremembo števila (državnih) uslužbencev ali prilagoditev finančnih prioritetev spremenjenim okoliščinam. Edina možnost za doseganje sprememb je prošnja ministrstvu za dodaten javni denar za posebne projekte.

V takem sistemu kakovost umetniškega programa ne šteje. Direktor je dober, če se *“ne dogaja nič”*, če je brez težav pravilno implementiran letno obnovljen finančni plan. Samoinicativnost ni zaželeno.

Da bi se stanje izboljšalo, člani ekspertne skupine predlagajo dogovor o novih oblikah delitve dela med financiranjem in posameznimi vodstvi. Nova razmerja bi morala odgovornim direktorjem omogočiti vzpostavitev takega modela vodenja, ki jim bo omogočal sprejemanje odločitev. To pomeni tudi vzpostavitev lastnih prioritetev glede porabe državnih skladov, skladno s sočasnimi tekočimi zahtevami njihovih institucij. Po drugi strani bi morali imeti direktorji jasne naloge glede implementacije ustreznih kultur-

G. **Tomaž Toporišič** nato prosi ostale člane PO, naj morebitne pripombe, ki jih je spregledal, zapišejo in jih dostavijo direkciji.

Ga. **Marina Gržinič** pove, da bo svoje pripombe poslala direkciji.

3. točka: Razprava o "javnem razpisu" za program EMK.

Ga. **Jana Mlakar** pove, da se ji zdi nesmiselno objavljati razpis, saj se s tem izgublja preveč časa, sprašuje se tudi o kakovosti projektov, ki bi prispeli na ta razpis.

Ga. **Rudolf** pove, da ima PO kompetence izločiti projekte, ki ne bodo ustrezali razpisnim pogojem.

G. **Blatnik** opozori, da je iz razpisa izpadlo področje literature, ter predlaga, da kulture ne bi opredeljevali žanrsko, da se torej ne navaja področij, prav tako naj se črta tekst "... ki so in niso vključeni v redni sistem financiranja..."

G. **Vidmar** se ne strinja, da imajo prednost pri razpisu izvajalci z območja občine Ljubljana.

G. **Toporišič** meni, da mora biti razpisovalec PO, saj izbrani predlogi ne bodo financirani le iz virov MOL - predlaga Mestna občina Ljubljana v imenu Programskega odbora vabi...

Ga. **Lilijana Rudolf** opozori, da je PO organ, ki ga je ustanovil župan MOL.

Ga. **Barbara Berce** predlaga, naj bo razpisovalec EMK.

G. **Toporišič** predlaga formulacijo "javni poziv".

G. **Hren** želi, naj ta poziv vsebuje informacijo o že artikuliranih predlogih PO, pričakujemo torej "dodani" program.

G. **Toporišič** predlaga, da z Lilijano Rudolf oblikujeta dokončno formulacijo "javnega poziva" ter ga pripravita za objavo. Rok za oddajo prijav je 8. marec. Priloga obrazcem, ki bodo obvezni za prijavitelje, bodo Konceptualna izhodišča, ki sta jih pripravila g. Tomaž Toporišič in ga. Marina Gržinič.

Predsedujoči nato zaprosi Katerino Mirovič, naj predstavi program "Ustvarjalnosti mladih".

Gđ. **Katerina Mirovič** najprej pove, da ji ni jasna vloga področja "Ustvarjalnost mladih" znotraj PO, na kar **Tomaž Toporišič** odgovori, da jo bo PO, kot predstavnik področja "Ustvarjalnost mladih" povabil na svoje seje, kadar bo to potrebno.

Gđ. **Katerina Mirovič** nato predstavi program področja, ki so ga člani kot gradivo dobili na seji.

G. **Tomaž Toporišič** predlaga, da bi na naslednji seji govorili o tem programu.

4. točka: Razno

Ga. **Brvar** je želela predstaviti še program področja resne glasbe, nakar ga **Rudolf** predlaga, da posredujejo ta program najprej direkciji, ki ga bo pripravila sejo PO vsem članom, ki bi ga takrat tudi obravnavali.

Nato je ga. **Barbara Berce** predlagala, naj razpisne obrazce direkcija posreduje tudi institucijam, ki jih je že konaktiralo Ministrstvo za kulturo, da bi bili podatki o programu enotni.

Seja je bila zaključena ob 16. uri 50 minut

KONCEPTUALNA IZHODIŠČA PROJEKTA EMK - LJUBLJANA '97

EMK - Ljubljana '97 je projekt, ki temelji na programski avtonomnosti. Finančno je podprt s strani Mesta Ljubljana ter Ministrstva za kulturo Republike Slovenije, ob tem pa številnih partnerjev (ambasade držav Evropske skupnosti ter drugih držav v Ljubljani, mednarodne institucije ter fundacije za podporo kulturnega sodelovanja...) in sponzorjev. Organizacijsko ga vodi ter izpeljuje MOL, ki zagotavlja tudi kompletni organizacijski aparat za izvedbo projekta.

Projekt bo Ljubljano predstavil kot sodobno urbano produkcijsko središče države Slovenije ter kot prevodnik med domačo in tujo produkcijo utrdil umetniško produkcijo Ljubljane in Slovenije ter razširil obstoječo socialno-kulturno mrežo delovanja v evropskem okviru.

EMK bo tako prispeval k utrditvi in prevrednotanju intermedialnega položaja Ljubljane ter k nadaljnjemu oblikovanju njene materialne infrastrukturne mreže po zgledu evropskih mest (institucije, organizacijske oblike). Ljubljana bo s tem projektom postala prostor refleksije ter re-konceptualizacije predstavljenih evropskih umetniških praks.

Koncept predstavitve ter izvedbe EMK - Ljubljana '97 se bo na podlagi izhodišča o Ljubljani ter Sloveniji kot križišču različnih kulturnih fenomenov ter umetniških produkcij osredotočil na dinamične, produktivne (a-tipične) polarnosti ter ravni umetniškega in kulturnega dogajanja v Evropi. "Integracija" Ljubljane ter Slovenije v evropski kulturni prostor bo izhajala prav iz fenomena križišča, ki ni več polarizirano zgolj na osi Vzhod-Zahod, pač pa tudi glede na odnos zunaj-notraj (multikulturalnost posameznih nacionalnih držav, multimedialnost umetniških ter kulturnih fenomenov). Izvršila se bo z dodatno urbanizacijo Ljubljane ter nadaljnjim razvojem v smeri odprtega produkcijskega mesta, ki z internacionalizacijo lastne produkcije še najbolj natančno zaobjame njeno notranjo specifično in identiteto.

Prav položaj Ljubljane kot Križišča ponuja posebne možnosti, pogoje in vpogled. Ljubljana je hkrati križišče in most, ki si sicer želi tudi formalno vključitev v zahodnoevropsko polje, obenem pa zavestno ohranja svojo posebnost. Ta ni zgolj produkt domnevnega vzhodnoevropskega pod(kon)teksta, pač pa proizvod in medijski učinek specifične mišljenske, umetniške ter produkcijske konstelacije, ki se je v tem mestu najočitneje in veliko kot znotraj vzhodnoevropskega konteksta vzpostavila v osemdesetih letih.

EMK Ljubljana '97 bo zavestno vzpostavil dialog med slovensko sodobno kulturno-umetniško produkcijo ter prezentacijo na eni strani, in "zunanjo", evropsko produkcijo (v transpolitičnem kulturno-političnem smislu) na drugi strani. Sprožil bo proces njune rekontekstualizacije, realizacije ter koprodukcije nekaterih

1

nopolitičnih ciljev državnih oblasti. Zato je treba vpeljati ustrezen sistem nadzora, kombiniran z evalvacijo rezultatov.

Glede na posledice pomanjkanja jasnih nalog je lažje razumeti omejitve samoiniciativnosti vodstvenega osebja s številnimi restriktivnimi uredbami. Očitno se nekateri odgovorni uradniki zelo močno bojijo, da bi menedžerji počeli, "karkoli hočejo". Obenem pa niso sposobni dati jasnih smernic. Kakor koli že, obstoječa razmerja so bolj zaviralna kot pa spodbudna za nadaljnji prilagodljivi razvoj.

Edina rešitev bi bila v tem, da se institucijam da jasne naloge in zveča pomen obstoječih nadzornih odborov. Potem bi bolj svobodni menedžerji lahko izposlovali ustrezne ukrepe za uspešen razvoj svojih institucij.

Podjetniško vodenje kulturnih institucij je vroča tema kulturnopolitičnih razprav. Morali bi ga razumeti kot ustrezen profesionalni način dela, ki uspešno spreminja možnosti za vse sodelavce v kulturi. Seveda govori ta uspeh tudi nekaj o prednostih, ki jih prinaša sprejemanje tržnega okvira za kulturne dejavnosti. To ne pomeni nujno, da mora država opustiti svojo udeležbo v kulturi, ampak le to, da je treba razjasniti, kakšna je ta udeležba in kakšni so rezultati. V nasprotju s številnimi strahovi pa takšna profesionalna implementacija nima nobene zveze z novimi omejitvami ustvarjalne suverenosti posameznih umetnikov, zato pa veliko z najbolj učinkovitim vodenjem posameznih kulturnih institucij po najvišjih možnih kakovostnih merilih.

V tej zvezi je treba omeniti, da so zlasti nekateri kulturni centri že razvili ustrezne poslovne strategije, da bi bili bolj neodvisni od državnega financiranja. Cankarjev dom, eden največjih centrov ne le v Sloveniji ampak v Evropi, je npr. leta

1986 90 odstotno podpirala država, v letu 1996 je obsegala ta podpora le 55%. Ostanek pridobijo s prodajo kart, organizacijo dodatnih kongresnih dejavnosti in s sponzorskim denarjem zasebnih podjetij.

Tudi Narodni dom, glavni kulturni center v Mariboru, poskuša v celoti uresničiti vodstveno svobodo, ki jo še dovoljuje obstoječi administrativni sistem. Leta 1996 bo celo 65% skupnega dohodka zagotovljenih z zasebno iniciativo. Skladno z geslom, da mora biti obseg posla dovolj velik, da privabi sponzorje, ponuja center velik razpon kulturnih storitev za vse, da bi tako dosegel najširšo možno publiko, kar je potem privlačno tudi za zasebne sponzorske investitorje.

Kulturni razvoj potrebuje samoiniciativo, ki se najbolje izrazi v spodbudnem okolju. V tem kontekstu je treba omeniti, da je v Sloveniji zelo malo znanja o tem, kaj je kulturni menedžment, obenem pa so še zelo omejene zmogljivosti usposabljanja, med katerim bi se lahko ustrezno razpravljalo o predsodkih in prednostih. Potrebni so trije različni aspekti usposabljanja: razvoj veščin vodenja, usposabljanje kulturnega menedžmenta in usposabljanje javnih uslužbencev, ki se ukvarjajo predvsem s kulturo. Možna je povezava s številnimi mednarodnimi pobudami in omrežji, ki se ukvarjajo z različnimi vidiki usposabljanja v kulturnem menedžmentu.

5.4.2.

K novemu kulturnemu partnerstvu

Tuji opazovalec težko dobi pregled nad številnimi dejavnostmi in operacijami, ki jih vodi relativno maloštevil-

projektov znotraj širšega, evropskega kulturnega prostora, katere namen bo tudi predstavitev v drugih evropskih kulturnih središčih. Znotraj slovenskega konteksta bo intenziviral že obstoječe ter vzpodbudil nove oblike sodelovanja med različnimi umetniškimi in kulturnimi praksami ter rekontekstualiziral interakcijo med segmenti institucionalne ter neinstitucionalne kulture. Tako bo na eni strani programsko obogatil Ljubljano kot zanimivo središče ter križišče evropskih kultur, na drugi strani pa bo po svojih možnostih pospešil infrastrukturni razvoj Ljubljane, prenavo in revitalizacijo prostorov, namenjenih za kulturno dejavnost.

Projekt, ki se opira na urbani in postindustrijski ter postsocialistični kontekst, bo različnim oblikam elektronsko-komunikacijske umetniške produkcije (internet, CD-ROM, večmedijski projekti, interaktivna TV) in različnim oblikam multimedijske umetnosti namenil posebno pozornost.

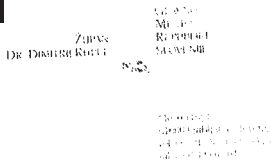
Projekt EMK Ljubljana '97 bo tako prispeval k oblikovanju novih estetskih, konceptualnih in izraznih kot tudi organizacijskih ter produkcijskih vzorcev. Izoblikoval naj bi materialno in infrastrukturno podstat za produkcijo, koprodukcijo in posredovanje (distribucijo) umetnosti in kulture na nacionalni in mednarodni ravni.

Na programski ravni se bo proces oblikovanja projekta pomikal od načelnih programskih stališč do konkretnega oblikovanja programa po posameznih programskih področjih ter povezovanja posamičnih programskih segmentov v konceptualno celoto, ki bo upoštevala specifično posameznih programskih področij na eni strani ter intermedialnost na drugi strani.

Ljubljana, 22. januar 1996

Koncept pripravila:

Marina Gržinič, predsednica Programskega sveta EMK-Lj 97
Tomaž Toporišič, predsednik Programskega odbora EMK-Lj 97

Datum: 29. februar 1996

**Predsedniku Odbora za kulturo MS MOL prof. Sergeja Gomiseku
Predsedniku (Tomažu Toporišču) in članom Programskega odbora EMK
Predsednici Programskega sveta EMK Marini Gržnič
Direktorici projekta EMK Ljiljani Rudolf
Načelnici oddelka za kulturo MOL Duši Mrhar**

Po pogovoru o poteku priprav na Evropski mesec kulture Ljubljana 1997 (v nadaljevanju EMK) in po prenehanju o nekaterih problemih v zvezi s pristojnostmi, načinom vodenja, notranjo demokracijo med sodelavci EMK itn. Vam sporočam naslednje:

1. Mestna uprava in mestna občina, ki jo predstavljamo, predvsem pa Mestni svet kot zadnja instanca odločanja o finančnih zadevah, morajo v zvezi z EMK pripraviti - ob evropskem in državnem - svoj, ljubljanski delež programa in poskrbeti za njegovo ustrezno financiranje. V MOL moramo skrbeti za organizacijo prireditev in za usklajevanje mestnega deleža z drugimi, pri čemer je naša delo tudi zbiranje projektov, njihovo ocenjevanje glede na izvedljivost, glede na finančne možnosti itn. Naša naloga ni arbirati med konkurenčnimi projekti, njihovimi nosilci in umetniškimi nazori. Niti župan niti Mestni svet ne moreta biti nosilnika za morebitna nesoglasja med skupinami in avtorji, kakor tudi ne moreta jamčiti za notranjo demokracijo med kulturnimi ustvarjalci samimi. Pač pa bo Mestni svet na podlagi predlogov Oddelka za kulturo in strokovnih mnenj, predvsem pa na podlagi mnenj svojega odbora za kulturo in svetnikov odločal o financah.

no osebje zdajšnjega Ministrstva za kulturo. V tem kontekstu je najbolj zanimiva kakovost dela, ki bi se lahko izboljšala. Zdi se, da je sedanja negotovost v zvezi s tem, kdo kaj dela in zakaj, včasih rezultat zahtev sindikatov in tradicionalnih kulturnih institucij.

Vsak predlog za novo, modernejšo in zato primernejšo delitev dela bi moral pretehtati, če imajo vsi postopki enak pomen. Ministrstvo je kot politično vodena avtoriteta obenem glavni izvršni instrument zakonodaje. V tej vlogi v glavnem izvršuje osrednjo oblast in po drugi strani pristojnosti, ki sodijo v zasebno pravo. Večina dejavnosti ministrstva, zlasti dotiranje kulture, temelji na zasebnem pravu in zato ne potrebuje posebnih administrativnih pravil.

Posledice: zunaj področja osrednje oblasti se lahko ministrstvo predstavlja kot pomemben, a v bistvu enakopraven, partner na kulturnem tržišču, ki ima določene možnosti in vire, pa tudi določene potrebe. S takšnim novim prijemom bi se končalo tradicionalno in paternalistično razmerje med uporabniki, ki prosijo, in tistimi, ki dajejo.

Treba je najti novo ravnotežje z jasnimi in preglednimi pogodbenimi temelji. Kot je bilo v drugih evropskih državah že urejeno z načelom "ocene", bi moralo ministrstvo samo ali ustrezna varovalna organizacija pooblastiti ustrezne kulturne institucije in iniciative, naj izpolnijo določene naloge v kulturi.

Zato je treba opraviti naprejšnja pogajanja o obsegu, kakovosti, času in pričakovanih učinkih skupnega projekta. Pogodba, ki obsega vse nujne podrobnosti, bi bila razumljena kot vzajemno obvezujoča. Dopolnjena bi morala biti z nadzoranim sistemom, ki naj bi spremljal proces realizacije. O vsaki

spremembi bi se bilo treba dogovoriti pravočasno, tako da bi bili lahko opravljeni potencialni popravilni pogodbe.

Rezultati redne znanstvene evalvacije bi morali podpirati kakovost sprejemanja odločitev in pomagati odkriti nova področja delovanja.

Ta nova oblika sodelovanja, ki seveda ni enako primerna za vse kulturne dejavnosti, bi pripomogla k novi kakovosti, preglednosti in spodbudila vodstvene kompetence ljudi na obeh straneh, prav tako pa tudi osebno požrtvovalnost in samoiniciativnost. Javni denar bi se uporabljal učinkoviteje, pospešila pa bi se tudi vpeljava vzajemno obvezujočih standardov.

Obenem bi morali odgovorni politiki pretehtati razveljavitev nekaterih zdaj neustreznih uredb in poenostaviti omejujoč pravni okvir, da bi tako ustvarili nujne možnosti za izražanje umetniške svobode.

Poleg tega bi bilo za državne uradnike lažje, če bi se osredotočili na nadzor in ustrezno načrtovanje dela ter tako sprejeli nujne jasne smernice glede nadaljnega kulturnega razvoja.

Zato ni dovolj pretehtati samo družabništvo med ministrstvom in institucijami. V prihodnje bo potrebno tudi povečano sodelovanje z zasebnim sektorjem. Ta oblika sodelovanja ne prispeva le nekaj dodatnega sponzorskega denarja, ampak ponuja tudi seznanitev z upoštevanjem vrednega vodstvenega know-howa.

2. Opazil sem, da je pri delu Programskega sveta in Programskega odbora prišlo do težav predvsem zato, ker so člani teh forumov tudi zainteresirani kulturni ustvarjalci, ki se potegujejo za uresničitev in promocijo svojih lastnih projektov. V tem, da želijo o projektih odločati sami avtorji, vidim določen problem. Po moji sodbi ni mogoče sprejeti načela, da je nekdo najboljši soodnik v svoji lastni zadevi oz. o svojem umetniškem projektu.

3. Iz povedanega izhaja, da niti župan niti MOL v celoti ne moreta in ne želita skrbeti za notranjo demokracijo med konkurenti oz. med nosilci posameznih projektov, ki želijo sodelovati pri EMK Ljubljana 1997. MOL oz. Oddelek za kulturo sta k sodelovanju povabila širok krog kulturnih ustvarjalcev, za katere želimo, da se o upravičenosti do nastopa, kvaliteti, notranjih odnosih in o drugih vidikih slovenske in svetovske kulture dogovorijo med seboj. V ta namen se lahko ustvarjalci organizirajo, kot želijo, vendar zunaj mestne uprave. Lahko si postavijo svoja pravila in sprejmejo svoje pravilnike, lahko se dogovorijo za svoje predstavnike in lobiste. Šele v drugi fazi se bodo morali na takšen ali drugačen način povezati s programerji, organizatorji in financerji. Takrat jim bodo na voljo predstavniki, zastopniki in sodelavci MOL, med katerimi naj omenim predvsem Odbor za kulturo MS (prof. Gomišček), Oddelek za kulturo (mag. Daša Hribar) in direktorico L. Rudolfovo. Za našo stran naj bi že izoblikovane predloge usklajevali eksperti oz. zastopniki kulturnih ustvarjalcev, ki pri projektih EMK ne bodo zastopali svojih osebnih interesov.

4. Sicer vidim potrebo in možnost foruma za programiranje in dogovarjanje, vendar takšnega foruma ne želim vezati na uradne strukture MOL. Zato **preklicujem sklep o imenovanju članov Programskega odbora EMK (št. 3498/DR-95) z dne 9. 11. 1995.** Predpostavljam, da se bodo kulturni ustvarjalci organizirali sami, o svojih predlogih pa bodo informirali prej omenjene zastopnike MOL.

5. Kot ugotavljam, nekateri kulturni ustvarjalci in potencialni sodelavci EMK niso zadovoljni s "Pravilnikom o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo EMK Ljubljana 1997" z dne 30. 1. 1996. Zato ta "Pravilnik" preključujem, zainteresirani kulturni ustvarjalci pa si lahko sestavijo svoj pravilnik, ki bo urejal njihove medsebojne odnose. Ti odnosi se ne tičejo in se ne morejo dotikati MOL. Naša direkcija, Oddelek za kulturo in Odbor MS ne bodo posegali v notranje odnose med ustvarjalci, ampak bodo sprejemali že izoblikovane in usklajene predloge, ki jih bodo poskušali realizirati glede na možnosti.

Prof. dr. Dimitrij Rupel

5.4.3 Kultura med samopredstavljanjem in samoiniciativo

V slovenski kulturi se veliko stori za samopredstavitev. Eksperti so prejeli zelo kakovostne publikacije: umetniške kataloge, vladne brošure, resne revije zelo visoke kakovosti (najbrž so tudi drage). Celo projekt "Metelkova", zadnji spomin na alternativno kulturo osemdesetih, se lahko ponaša s fascinantno knjižico, ki opisuje njene razvojne načrte.

Izražanje samozavesti je v ostrem nasprotju z razširjenim občutjem na kulturni sceni. Mnogi intervjuvanci so izjavili, da ne morejo izboljšati svojih konkretnih delovnih razmer: omejujejo jih uredbe in zato lahko čakajo le na odločitve "od

zgoraj". Ne verjamejo, da oblasti, ki bi morale nujno sprejeti nove smernice, upoštevajo njihove predloge. Nekakšno neplodno godrnjanje je nadomestilo voljo, da bi vzeli zadeve v svoje roke.

Ugotovljeno je že bilo, da so oblasti v zadnjih letih porabile veliko energije za to, da bi zagotovile kontinuiteto. Ta prizadevanja so bila plodna v tem, da so zaščitile kulturno infrastrukturo osemdesetih, v obdobju vseh političnih sprememb. So pa tudi povečali pomanjkljivosti, ki zdaj čakajo na rešitev.

Kulturna scena ne bo preživela, če njeni glavni predstavniki vztrajno verjamejo, da so zadnja obramba pred prihodom republikanskega liberalnega duha, povezanega s tržnimi silami v slovenski kulturi.

Da bi se uprli takšni obliki tradicionalizma, je potrebna široka javna razprava o novih izzivih za kulturo v novem družbenoekonomskem okviru.

Na kulturo, ki ni omejena na metodo ohranjanja, se lahko gleda kot na pomembno mesto za razpravljanje o novih družbenih perspektivah; tu lahko najdeta strah in pogum za preseganje starega mišljenja svoj ustrezni estetski izraz. Taka kultura je laboratorij za preizkušanje državljan-skih drž znotraj novih demokratičnih struktur.

Za ta namen potrebuje slovenska kultura nove in privlačne oblike artikulacije. Odpraviti je treba toge uredbe, ki izvirajo v starem sistemu in so do zdaj resno omejevale številne kulturne dejavnosti. V kulturnih institucijah mora novo menedžersko mišljenje in delovanje nadomestiti stare in toge administrativne oblike. Ustrezno temu je treba modernizirati tudi podobo državne oblasti.

Institucijsko mišljenje še vedno prevladuje nad neizbežnim razvojem nove kulturne paradigme. Vendar ta lažna varnost vse bolj zatira vse oblike samoiniciative v kulturni ustvarjalnosti.

Glavna naloga kulturne politike mora biti, kako vzgojiti kulturno ustvarjalnost dveh milijonov Slovencev. To najprej pomeni ponovno vrednotenje vseh neinstitucionalnih prizadevanj, ki so zdaj v globoki senci institucij. Zato so pomembne naloge redefinicija neinstitucionalne umetniške produkcije, ter načrtovanje in uveljavitev njej ustrezne podpore. Mladi umetniki, ki zdaj nimajo nobenih možnosti za uresničitev svojih umetniških zmogljivosti, potrebujejo dovolj prostora za izražanje.

Ne gre za samo eno spremembo. Izdelati je treba cel paket različnih ukrepov, ki zadevajo različne probleme. Najprej pa je potrebno pokazati jasno politično voljo za

Marino Gržinič
Česnikova 12
Ljubljana
tel/fax: 061 556 269

Ljubljana, 1.3.1996

Spoštovani člani Programskega sveta projekta EVROPSKI MESEK KULTURE
- Ljubljana 97,

Danes sem se seznanila z dopisom dr. Dimitrija Rupla, župana mesta Ljubljana, z dne 29. februarja 1996, naslovljenega tudi meni, predsednici Programskega sveta EMK.

Ker ta dopis ni naslovljen tudi na Vas, Vam ga kot predsednica telesa, v katerem ste več kot pol leta strokovno in profesionalno delovali, pošiljam v vrednost. Kot je razvidno iz tega dopisa, je župan predklical sklep o imenovanju članov Programskega odbora projekta in z napovedanimi spremembami v načinu, kako naj bi se v prihodnosti oblikoval program projekta in organiziralo njegovo vodenje, povsem spodnesel dosedanja izoblikovani koncept projekta.

1. Zato Vas seznanjam s svojim nepreklicnim odstopom s funkcije predsednice Programskega sveta projekta EMK-Ljubljana 97. S svojimi nepreklicnimi odstopi iz Programskega sveta so me seznanili tudi Eda Cufcr, Marko Hren, Miran Mohar in Borut Vogelšek. Moja Kumerdej, ki je v obdobju delovanja Programskega sveta v času od 1.3. do 3.10. 1995 opravljala sprva dolžnosti glavne koordinatorice in nato voditeljice projekta, je bila decembra 1995 s strani mestnih struktur odstranjena iz projekta.

2. Ob tej priliki Vas seznanjam, da smo zgoraj imenovani v ponedeljek, 4.3. 1996, ob 11.00 uri v prostorih Društva slovenskih pisateljev na Tomšičevi 12, sklicali tiskovno konferenco, kjer bomo povzeli dogajanje v zvezi s projektom ter prebrali izjavo za javnost.

3. Osebnost bi Vas rada že pred tiskovno konferenco opozorila na diskvalifikacijske potoze dr. Dimitrija Rupla naperjene proti članom PS in PO, s katerimi skuša sedaj na vse načine prikriti dejstvo, da je popolnoma uničil in izničil projekt.

Kot je župan izjavil na okrogli mizi o projektu EMK v Cankarjevem domu, 28.2. 1996, naj bi se skušala trojica Gržinič, Hren in Mohar, ki so bili vseskozi tri v peti mestnih oblasti (zaradi odstopa iz Programskega odbora in nenehnega izpostavljanja vseh možnih nepravilnosti v zvezi s projektom) finančno okoristiti s projektom. Dovolite, da Vam ta županova podkivanja natančno pojasnim ob mojem primeru. Za lastne potrebe si nisem nameravala nikoli prilastiti 20.000.000, 00 SIT. V vlogi kustosinje oz. idejne nosilke in torej ne kot organizatorica projekta, se manj pa kot umetnica - sem v okviru polja LIKOVNA UMETNOST PS, katerega članica sem bila skupaj z g. Kržiničkom, g. Zabelom, go. Čepič, go. Potrč, g. Vogelnikom in g. Hudeškom, januarja 1996 predlagala realizacijo multimedijske razstave z največšimi dosežki na področju novih medijev: internet, CD rom. Ta projekt, ki ga je sprejelo polje LIKOVNA UMETNOST, sem finančno ocenila v višini 20.000.000, 00 SIT (vsa izvirna dokumentacija je pri g. Zabelu, koordinatorju polja Likovna umetnost PS). Kot so Vas verjetno seznanili Vaši zastopniki v Programskem odboru, je bilo takšnih predlogov najmanj 100. Ali naj potentakem rečem, da si je na primer g. Rotovnik, direktor Cankarjevega doma, ki je v imenu Cankarjevega doma predlagal program in organizacijo projektov za EMK-Lj 97 in je bil član Programskega odbora, želel prisvojiti denar oz. se finančno okoristiti s projektom? NE! Ali lahko rečem, da se je moj spoštovani kolega Toporišič, ki je bil tudi predsednik PO EMK-Lj. 97, želel finančno okoristiti s projektom, ker je kot eden od idejnih nosilcev gledališkega festivala EXODOS, predlagal realizacijo tega festivala v okviru EMK? NE! To so bili predlogi za program multistrukturno zastavljenega

koncepta EMK-Lj'97, o katerih po PRAVII.NIKU o organizaciji projekta, sprejetega in podpisanega dne 31. 3. 1996, s strani župana dr. Rupla, tako ali tako ne bi odločal PO, še manj PS; po Pravilniku z dne 31. 1. 1996 je PO samo usklajeval predloge programa celotnega projekta, odločitev o dokončnem programu pa naj bi sprejel nekdo (neimenovani) drugi!!

Delo članov tako Programskega sveta kot Programskega odbora je bilo oblikovanje konkretnega programa. Predloge posameznih projektov, skupaj s finančno oceno projektov, ki so bili ovrednoteni glede na projekt, medij in mesto njegovega izvajanja, od 1.000.000,00 do 30.000.000,00 SIT, je pripravila večina članov omenjenih teles PS in PO ni bil predlog, v katerem bi slednji ponujali v realizacijo svoj lasten projekt; vsi omenjeni člani so bili predlagatelji zasnove ali ideje projektov, v primeru, ko so se posamezni projekti predlagali v okviru določene institucije, pa je bila ta navedena tudi kot organizator projekta. Predlagani projekti so bili simpoziji, multimedijske razstave, pregledne razstave, gledališki in glasbeni festivali itd. To je bila tudi konkretna naloga Programskega sveta in Programskega odbora, ki sta bila imenovana za oblikovanje programa, ne pa da funkcionirata kot žirija.

Če bi bil župan zares zaskrbljen za projekt oz. za možnost, da se, karikiram, "Umetniki! ? znotraj telesa projekta finančno okoristijo s projektom za svoje zasebne potrebe", potentakten bi moral pri imenovanju Programskega odbora zahtevati, da ta funkcionira kot žirija. Pri tem pa niti eden od članov PO ne bi mogel v okviru svoje institucije ali samostojno predlagati kakršnegakoli projekta za EMK-Lj'97. EMK bi se zgodil brez programa Cankarjevega doma in drugih nacionalnih hiš, saj so njihovi direktorji ali drugi zaposleni kadri v teh institucijah bili člani PO, prav tako pa tudi brez številnih drugih projektov, festivalov, razstav itd., ki so jih predlagali člani PO.

Poskus diskvalifikacije dela PO in PS ni le laž, ampak navadno obrekovanje in hkrati zadnja poteza župana mesta Ljubljana, da prikrje lastno odgovornost za popolno obstrukcijo projekta, ko je ta bila razkrinkana tudi javno na okrogli mizi v Cankarjevem domu.

Natačno sem vas opozorila prav na tisti del županovega dopisa z dne 29.2.1996, v katerem so nastavki za nadaljni in popolni razkroj projekta in moralno diskvalifikacijo obeh teles. Mislim, da je projekt EMK takšen, kakršnega smo si zastavili, za vedno izgubljen. Toda nam, članom PS bo kljub vsemu ostalo nekaj: etična čista drža in oblika konstruktivnega, civiliziranega in potrpežljivega sodelovanja, ki je lahko paradigma novih odnosov stroke v Sloveniji v prihodnosti.

Žal pa tudi večina nas ni dobila izplačanega honorarja za delo v PS, pa čeprav smo si po nekaj mesecih napornega moledovanja uspeli izboriti pogodbe in čeprav so bile s strani mestne uprave in župana vse postavke znižane za skoraj 50% odstotkov.

Za konec pa samo tole: dejstvo je, a/ da je napisan program in izhodišče projekta v okviru PS avtorsko signirano delo, ki ga ne more odujiti prav nobena uprava. Veljalo bi vprašati za moralne avtorske pravice, ki iz tega izhajajo v okviru mednarodnega prava,

soočenje z izzivi sedanje Slovenije tudi v kulturi.

Javna razprava, usmeritev, menedžment, usklajevanje, sodelovanje in tudi tekmovanje so vodila tranzicije, ki mora biti opravljena tudi v kulturni politiki. Tudi od ustvarjalnosti javnih oblasti bo odvisno, ali bodo v slovenski kulturi odkrile ustrezne načine za uspešno spodbuditev takega procesa.

Posebna priporočila:

- *intenzivirati sodelovanje s skupnim sektorjem;*
- *spodbujati samoiniciativnost;*
- *zagotoviti poslovno usposabljanje;*
- *spodbujati sponzorske pobude;*
- *zagotoviti posojila z državnim jamstvom;*
- *modificirati veljavna davčna pravila;*
- *implementirati nove marketinške metode;*
- *implementirati nove metode posredovanja;*
- *razviti izčrpno politiko obiskov;*
- *izpolniti posebne potrebe po usposabljanju, ki zadeva razvoj upravljanja, kulturni menedžment in uradništvo, ki se ukvarja predvsem s kulturnimi zadevami.*

5.5

KAJ V SLOVENIJI OMOGOČA SPREMEMBE? NEKAJ ZAKLJUČNIH PRIPOMB

Ob koncu priporočil ekspertov je treba opozoriti na nekaj perspektiv. Zdi se, da je najpomembnejši izziv "odmrznitev stanja", ki bi spodbudila učne potenciale v celotnem kulturnopolitičnem sistemu. Nova kakovost povezav bo možna le, če se bo poskušala zvečati pretočnost struktur. Ker je zelo očitno pomanjkanje horizontalnega in vertikalnega sodelo-

vanja in usklajevanja, bi ustrezne oblike povezo- vanja lahko vodile k pre- cejšnjim sinergetičnim učinkom ter k izboljšanju umetniške kakovosti in učinkovitosti.

Povezovanje je sploš- na drža, ki zahteva odpr- tost na temelju samozau- panja. Golo izogibanje tveganju ne odpira per- spektiv. Zato je bilo eno od glavnih vprašanj, o ka- terih so razpravljali eks- perti, vprašanje, kako pre- seči preostanke defenzi- vnih drž, ki ne omogoča- jo sprejemanja izzivov pri- hodnosti. Zato so nujno potrebne spodbude za nove učne povezave.

Gotovo bodo glavni izzivi rezultat nadaljnje integracije Slovenije v skupnost evropskih držav. V zadnjih letih je Slovenija pogosto izrazila priprav- ljenost za sodelovanje v evropskem kontekstu.

Zdaj je čas za tehtanje priložnosti in tveganj, ki so rezultat nove kakovosti evropskega kulturnega sodelovanja.

5.5.1

Zagovor ali k novemu ravnotežju med ohranjanjem kulturne dediščine in promocijo novih oblik umetniške ustvarjalnosti

Slovenija je lahko ponosna na svojo kulturno dediščino. Lahko pa je ponosna tudi na svoje inovativne in ustvarjalne umetniške sile, ki niso samo pritegnile pozornosti evrop- ske kulturne skupnosti do Sloveniji, ko je ta še bila del jugoslovanske federacije, ampak so tudi bistveno prispe- vale k političnim spremembam.

Kmalu po osamosvojitvi je slovenska vlada objavila poli- tično besedilo za parlamentarno razpravo, ki je med dru- gim zagovarjalo *“načelo ravnotežja med tradicijo in ino- vacijo”*. Vendar pa namen dokumenta ni bil izboljšati mož-

b/ da je bil denar v višini 20.000.000, 00 SIT, ki ga je Mestni svet Mestne občine Ljubljana izglasoval za projekt v letu 1995, odobren na osnovi konkretnega koncepta programa izoblikovanega v PS. Ta denar sedaj čaka na posebnem računu Čankarjevega doma, vprašanje je, kdo ta denar lahko uporablja in za kakšne projekte, glede na dejstvo, da so bila sredstva odobrena na osnovi konkretnega izoblikovanega koncepta programa projekta v PS.

Prisrčen pozdrav v upanju, da bomo še naprej sodelovali pri različnih drugih umetniških in kulturnih projektih in seveda prijateljivali,

Marina Gržinič

V vednost:

Županu, dr. Dimitriju Ruphu

Predsedniku Državnega zbora R Slovenije, Jožefu Školjču

Ministru za kulturo, dr. Janezu Dularju

Ministru za zunanje zadeve, Zoranu Thalerju

Ministru za okolje in prostor, dr. Pavletu Gantarju

Direktorju Urada vlade za informiranje, Borutu Šukljetu

Načelnici oddelka za kulturo in raziskavo MOL, mag. Daši Hribar

Direktorici projekta EMK-Ljubljana 97, ge. Lilijani Rudolf

Predsedniku Odbora za kulturo MS MOL, prof. Sergeju Gomiščku

Mestni svetnici, ge. Branki Lovrežič

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
ZUPAN
Ljubljana, Mestni trg 1

Številka: 538/DR-96
Datum: 1.3.1996

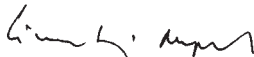
Na podlagi 49. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Ur. list RS, št. 32/95) izdajam naslednji

U G O T O V I T V E N I S K L E P

Programski svet projekta EVROPSKI MESEC KULTURE - LJUBLJANA 97, ki ga je imenoval Mestni sekretariat za izobraževanje, raziskovalno dejavnost, kulturo in šport Mesta Ljubljane s sklepom št. 631/94 z dne 27.12.1994, preneha s svojim delom.

ZUPAN

dr. Dimitrij RUPEL

1

nosti za kulturno avantgardo; predvsem je šlo za uradno obžalovanje v smislu trditve, "da se je v zadnjih nekaj desetletjih razmerje med tradicijo in inovacijo preveč prevesilo k modernističnim in eksperimentalnim umetniškim smerem".

Čeprav parlament o tem dokumentu ni razpravljal in ga ni sprejel, pa izraža prevladujoče razpoloženje na začetku mlade države; ta je v glavnem skušala ohraniti svojo tradicijo.

Posledice tega so bile v poročilu nekajkrat obravnavane. Želeni rezultati ne bodo doseženi tako, da bi poizkušali najti nekaj takega, kot je slovenska nacionalna kulturna identiteta, predvsem z oziranjem na preteklost ali pa vsaj z zagotavljanjem kontinuitete. Nasprotno, z evropskega stališča je treba na takšno izhodišče gledati kot na prizadevanje proti razvoju moderne države v skupnosti evropskih držav; države, ki večini prebivalcev nudi najštevnejše možnosti za aktivno umetniško in kulturno udeležbo. Obstaja nevarnost, da bi kulturna politika, ki ni pripravljena vzpostaviti novega ravnotežja med ohranitvijo kulturnih tradicij in pluralnostjo sodobnih konceptov, iz Slovenije lahko naredila regionalni kulturni muzej.

Eksperti so slišali veliko predlogov za izboljšanje položaja zlasti neinstitucionalnih umetnikov. Eden od najpomembnejših je gotovo sprememba zdajšnjega sistema financiranja. Zaradi toge prevlade kulturnih institucij postajajo neinstitucionalci nekakšna obrobna kategorija. Medtem ko njihovi predstavniki zahtevajo poseben sklad za eksperimentalno, avantgardno in mogoče celo množično kulturo, pa eksperti priporočamo, da se vsaka umetniška disciplina opremi z določenim, v vsakem primeru večjim

deležem razpoložljivih dotacij, namenjenim neinstitucionalnim dejavnostim.

To bi se moralo izraziti v Nacionalnem kulturnem programu. Enako velja tudi za kritje neinstitucionalnih umetnikov.

Financiranje ni dovolj. Potrebna je tudi politična podpora. Politični predstavniki bi morali izoblikovati ne le jasno in prepričljivo stališče do slovenske kulturne dediščine, ampak tudi do novih, eksperimentalnih in inovativnih oblik kulture, tako da bi bil mogoč poln razpon kulturnih izrazov, povezanih z umetniško svobodo; oboje sta bistvena stebra demokratičnega razvoja.

In nenazadnje: za Metelkovo, ki je bila stalna javna provokacija, je treba najti kmalu ustrezno rešitev, ki bo zadovoljevala kulturne potrebe vseh vpletenih, z obnovo pogajanj, ki so usmerjena k rezultatom.

5.5.2

Povezovanje ali kje so strateška zavezništva za sistematično spremembo

Eden od poskusov pritegnitve novih učnih zmogljivosti je lahko iskanje zavezništev. To je še pomembnejše, ker se zdi, da mnogi odgovorni v kulturi v svojem besednjaku nimajo besede "sodelovanje".

Na uradni ravni je Ministrstvo za kulturo v glavnem prepuščeno samo sebi pri svojih prizadevanjih za izboljšanje in nadaljnji razvoj sedanjega kulturnopolitičnega sistema. Njihovi medresorski odbori, ki so bili ustanovljeni zato, da bi usklajevali določene kulturno relevantne zadeve, so neučinkoviti. Izboljšati bi bilo treba sodelovanje z Ministr-

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
ZUPAN
Ljubljana, Mestni trg 1
Številka: 522/DR-96
Datum: 1.3.1996

Na podlagi 49. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Ur. list RS, št. 32/95) izdajam naslednji

S K L E P

o razrešitvi Programskega odbora projekta
EVROPSKI MESEC KULTURE - LJUBLJANA 97

Razrešujem Programski odbor projekta EVROPSKI MESEC KULTURE - LJUBLJANA 97, ki je bil imenovan s sklepom št. 3498/DR-95 z dne 9.11.1995 in sklepom št. 76-DR/96 z dne 11.1.1996.

ZUPAN

dr. Dimitrij RUPEL

Sporočilo za javnost
ob razpustitvi programske strukture Evropski mesec kulture – Ljubljana
1997 (v nadaljevanju EMK – Ljubljana 1997)

1. Župan je z dokumentom z dne 29. februar 1996 razpustil Programski odbor EMK – Ljubljana 1997 (v nadaljevanju PO) in preklical Pravilnik o organizaciji, pristojnostih in delu organov za izvedbo EMK – Ljubljana 1997 (v nadaljevanju Pravilnik). To je storil po tem, ko je PO na svoji seji 12.2. 1996 s soglasjem sprejel sklep, v katerem zavrača Pravilnik, ki ga je župan izdelal in podpisal 31.1.1996. PO v istem sklepu zahteva sprejem takega Pravilnika, kot ga je PO (po tem, ko je za to nalogo dobil mandat župana) s konsenzom oblikoval in sprejel januarja 1996.

2. Župan razpustitev PO in preklic Pravilnika argumentira s predpostavko, da stroka, ki je vključevala tako ustvarjalce kot managerje, ne zmore najti skupnega konsenza, saj naj bi posamezniki zastopali lastne interese. Iz dokumentacije dela Programskega sveta (v nadaljevanju PS) in PO je razvidno, da je stroka ves čas, tako v PS kot v PO, dosegala soglasja o ključnih vprašanjih, povezanih s projektom, in sicer o konceptualnih izhodiščih programa, organizacijski shemi in načinih pridobivanja ter distribucije financ. To velja tako za prvotni PS, ki ga je MOL mandatirala decembra 1994, kot za razširjeni PS (oktober 1995) in kasneje (november 1995) PO, ki je vključeval tudi direktorje kulturnih institucij. Vsa omenjena strokovna telesa so dosegala soglasja in zagotavljala kontinuiteto. PO je v celoti potrdil izhodišča projekta, izoblikovana v PS, kakor tudi programska izhodišča za posamezna polja. Soglasna zavrnitev županovega Pravilnika z dne 31.1. 1996 s strani PO je samo zaključni dokaz sposobnosti in zrelosti stroke, da avtonomno odloča o projektu kljub temu, da je politika (in uprava MOL) v času od decembra 1994 dalje nenehno spreminjala pravila igre, obenem pa ji ni uspelo doseči soglasja o ključnih vprašanjih: določitev proračunskih sredstev, zagotovitev organizacijske strukture in opredelitev transparentnih in demokratičnih pravil odločanja.

3. Argumentacije župana iz dokumenta z dne 29. februar, *"da je pri delu PS in PO prišlo do težav predvsem zato, ker so člani forumov (EMK – Ljubljana 1997, op.p.) tudi zainteresirani kulturni ustvarjalci, ki se potegujejo za uresničitev in promocijo lastnih projektov"*, zavračamo. PS in PO je ustanovila MOL z mandatom, da oblikujeta in usklajujeta program, ne pa da delujeta kot žirija. To pomeni, da so bili člani obeh teles poklicani, da predlaga-

stvom za šolstvo in kulturnim oddelkom Ministrstva za zunanje zadeve.

Ministrstvo za kulturo je preobremenjeno s sodelovanjem s posameznimi občinami, ki zdaj očitno niso sposobne horizontalnega dela. Nemogoče je vzpostaviti 147 različnih kanalov sodelovanja in usklajevanja, ne da bi izgubili pregled nad splošno usmeritvijo. Zato so potrebne ustrezne in ohlapne regionalne strukture, s katerimi bi bilo mogoče vzpostaviti vertikalne oblike sodelovanja.

Predlagali smo že ustanovitev oddelka za posebne naloge znotraj ministrstva. Takšna delovna skupina, ki bi jo, vsaj začasno, lahko podpirali tudi zunanji strokovnjaki, bi lahko presegla ozke miselne kate-

gorije in spodbudila ustrežnejše konceptualne ideje. To bi bilo izhodišče nadaljnjega procesa kulturnopolitičnega odločanja.

Kar zadeva kulturne institucije: čeprav zahtevajo boljše sodelovanje z ministrstvom, pa same niso sposobne oblikovati delujočih in učinkovitih mrež, ki bi izražale njihove skupne strokovne interese. Obstoječa združenja – razen mogoče sindikatov – niso dovolj močna, da bi izražala svoje skupne perspektive, kaj šele, da bi jih mogla uresničiti. Zato je nujno potreben nov odnos do mrežnega povezovanja; doseči je treba, da bodo posamezne institucije pripravljene sodelovati.

Odgovorne osebe v kulturi, ki jih vodi želja po zagotavljanju kontinuitete in individualnega preživetja, še niso navajene sodelovanja. Potreba po spremembah in omejeni viri pa bodo nujno zahtevali iskanje sinergetskih učinkov.

Poskus modernizacije slovenske kulturne politike po-

meni iskanje strateških zavezništev. Te nove oblike sodelovanja se ne spodbujajo le s pozivi, ampak tudi z ustreznimi ukrepi.

5.5.3

Kulturna identiteta ali kako se soočiti z mednarodnimi implikacijami slovenske kulture?

Ob koncu premišljevanj ekspertov je treba še enkrat postaviti vprašanje o možnostih za nadaljnji razvoj slovenske kulture.

S pridobitvijo neodvisnosti je dežela prešla iz regionalnega v evropski kontekst. Na to je treba gledati kot na velik izziv, ne le politični, ekonomski in socialni, ampak tudi kulturni.

Slovenija se je odločila, da bo sama zase, neodvisna, obenem pa se je odločila, da se bo odprla novim evropskim izzivom.

Ti dve nalogi sta pozitivni priložnosti za družbe vseh držav članic, ki morajo poiskati v zvezi s tem svoje individualne odgovore.

V tem smislu igra kultura vedno dvojno vlogo. Po eni strani obljublja stabilnost, trajne družbene vrednote in zato kontinuiteto. Po drugi strani mora kultura zagotoviti tudi nujno potrebne možnosti za inovacije in družbene eksperimente, ki so seveda omejeni z estetskimi pojmi. Kultura je vedno oboje: nekaj, kar vztraja in zagotavlja stabilne vrednote, in nekaj, kar odpira nove perspektive in priložnosti.

Kaj ustvarja specifični kulturni značaj Slovenije? Je to v glavnem njena kulturna preteklost? Je to njen jezik? So to njeni umetniki, ki eksperimentirajo s perspektivami? Ali je to kompleksna kombinacija tradicije in moderne, preteklih, sedanjih in prihodnjih prvin, ki slovensko kulturo oblikujejo hkrati kot izvirno, mednarodno primerljivo in konkurenčno?

jo konkretne programe celotnega projekta. Po predlogu Pravilnika, izoblikovanega decembra 1995 in согласно sprejetega v PO, naj bi PO program projekta sprejel konsenzualno. Po županovi verziji pravilnika z dne 31.1. 1996 pa o dokončnem programu tako ali drugače ne bi odločal PO, temveč nekdo neimenovani tretji. Zahteva po transparentnosti odločanja o projektih, ki jo je zastavil PO v согласно sprejetem predlogu Pravilnika, je hkrati zahteva po transparentni logiki odločanja o financiranju celotnega projekta. Kot je razvidno iz povedanega, obstrukcija projekta ni rezultat nezmožnosti dogovarjanja in konsenzualnega odločanja med strokovnimi člani PS in PO, kot to razlaga župan v dokumentu z dne 29.2. 1996, ampak nasprotno, izraz nezmožnost mestne oblasti, da zagotovi ključne pogoje za realizacijo projekta.

4. Tisto, kar se dogaja v okviru projekta, torej ni posledica "ponorele" javnosti in stroke, temveč je posledica "ponorele" države oziroma njenih konstitutivnih mestnih struktur, ki so spreminjale pravila igre takorekoč vsak mesec, pri tem pa rušile že opravljeno delo teles, ki jih je MOL sama ustanovila. Strokovna in civilna javnost je ob tem pokazala profesionalen odnos, strpnost in spoštovanje pravne države. Županova sodba, da se ustvarjalci med seboj ne znajo dogovarjati, je neposredna preslikava stanja v politiki. Očitno županu po tem, ko MOL ni uspelo za projekt vzpostaviti ključnih pogojev, ni preostalo drugega, kot da uniči tisto, kar je za projekt storila stroka in nanjo zvali vso krivdo. Ob dejstvu, da do EMK očitno ne bo možno zbrati bistvenih dodatnih sredstev, temveč bo večinoma izpeljan program, ki ga oblikujejo institucije iz rednega programa, to pomeni, da bodo mestni odločevalci zgolj podprli že obstoječe centre kulturno-umetniške produkcije. Namesto da bi projekt sledil sodobnim evropskim standardom organiziranja državnih projektov (mandataranje stroke itd.), stanje projekta EMK – Ljubljana 1997 kaže na zasak v t.i. post-socialistično vzdrževanje netransparentnosti.

5. Županov dokument z dne 29. februar vzpostavlja nov – trenutno edini veljavni model projekta EMK – Ljubljana 1997.

EMK – Ljubljana 1997 po novem ni enovit projekt, temveč je razdeljen na projekte Evropske Unije, države Slovenije in posebej mesta Ljubljana.

Iz županovega novega modela je jasno samo to, da bo o mestnem delu programa odločala MOL (odbor za kulturo, oddelek za kulturo), tej pa naj bi svetovali neimenovani eksperti in neimenovani zastopniki, ki naj pri projektu ne bi imeli osebnih interesov. Ni pa jasno ne po kakšnih kriteri-

jih ne po katerih izhodiščih. Sprašujemo, kdo bo vodil Evropski del in kdo bo vodil državni del projekta?

6. Dejstvo je, da je v javnosti še vedno veljavno *"Javno povabilo MOL za zbiranje predlogov za sofinanciranje projektov"*, rok za oddajo pa je 8. marec 1996. Povabilu so bila priložena konceptualna izhodišča, ki jih je izoblikoval PS in jih je soglasno sprejel tudi PO. Gre za cinično potezo mestne oblasti, ki je preklicala Pravilnik in ukinila PO ter s tem ukinila tudi celotno programsko strukturo projekta, hkrati pa z ohranjanjem veljavnosti navedenega povabila v celoti ohranila prvotna konceptualna izhodišča projekta, ki so avtorsko signirano delo članov PS in PO.

Ljubljana, 3.3.1996

Eda Čufer, Marina Gržinić, Marko Hren, Mojca Kumerdej, Miran Mohar, Borut Vogelnik

Kulturna identiteta ni stabilna vrednota. Ker gre bolj za normativen kot pa deskriptiven pojem, stabilne in nespremenljive kulturne identitete ne obstajajo, oziroma ne bi smele obstajati. Njena konkretna realizacija zahteva stalno udeležbo. Ni se mogoče zaneesti nanjo, če se stalno ne razvija naprej.

Ta nadaljnji razvoj izpeljuje nove spremembe iz mednarodnih primerjav, izmenjave izkušenj in skupnega dela. Osamitev slovenske kulture iz mednarodnega razvoja držav ne bi zagotovila njene kulturne identitete. Resnica je po vsej verjetnosti nasprotna.

Dva milijona Slovencev ni veliko za državo, so pa lahko zelo velika stvarjalna moč, ki čaka spodbud tudi v mednarodnem priznanju, sodelovanju in tekmovanju.

Zato bi bilo pri oblikovanju sodobnega kulturnopolitičnega programa treba upoštevati mednarodno uveljavljene rešitve za Slovenijo kot mlado, moderno in demokratično evropsko državo.

5.5.4

Odprtost ali kako izboljšati mednarodno sodelovanje v kulturi

Kako je mogoče prepričati ljudi, ki so se tako dolgo borili za nacionalno neodvisnost, da zgolj nacionalni kulturni projekti niso primerni za nov evropski okvir? To bi bil lahko podnaslov razprav ekspertne skupine, ko je bil govor o krepitvi mednarodne izmenjave, v kateri bi lahko in bi tudi morala sodelovati slovenska kulturna politika. Za ta kontekst je značilno, da tudi Nacionalno kulturno poročilo ugotavlja, da je *"vedno močnejši vzajemen vpliv med nacionalnimi in*

mednarodnimi kulturnimi politikami”.

Zdi se, da je bila do zdaj mednarodna kulturna politika v glavnem diplomatska zadeva. Neodvisna Slovenija je seveda članica vseh kulturno pomembnih mednarodnih organizacij, npr. UNESCO in Sveta Evrope. Sklenila je že precej multi- in bilateralnih kulturnih sporazumov, ki mladi državi zagotovo večajo diplomatsko veljavo.

Implementacija teh sporazumov je v glavnem naloga kulturnega oddelka Ministrstva za zunanje zadeve, ki je bilo v teh nekaj letih očitno dokaj učinkovito pri vodenju povečanega števila mednarodnih programov. Upati je, da bo v bližnji prihodnosti rešeno tudi vprašanje nastavljanja kulturnih atašejev v slovenskih diplomatskih predstavništvi.

Ni pa samo ta oddelek pooblaščen za mednarodne kulturnopolitične zadeve. Vsak drugi mesec se zaradi medsektorskega usklajevanja in sodelovanja sestane skupina za kulturno koordinacijo, ki jo sestavljajo predstavniki ministrstev za kulturo, šolstvo, znanost in za zunanje zadeve.

Ne glede na to pa ostaja še mnogo težav, npr. v zvezi z učinkovito delitvijo dela med Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za zunanje zadeve.

Medtem ko kulturni oddelek Ministrstva za zunanje zadeve sklepa v glavnem okvirne sporazume, mora podrobno razviti Ministrstvo za kulturo. Toda Ministrstvo za kulturo – kot se pritožuje Ministrstvo za zunanje zadeve – ni dovolj pripravljeno uresničiti ustreznih predlogov, npr. na področju filma (EURIMAGES) ali medijske politike. Ker Ministrstvo za zunanje zadeve ne more porabiti svojega denarja za kulturne dejavnosti, je vse odvisno od razvoja znotraj Ministrstva za kulturo.

Pomanjkanje sodelovanja in usklajevanja posameznih kompetentnih ravni oblasti je samo eden, mogoče celo manjši del problema. Glavni problem je treba videti v dejstvu, da se do zdaj skoraj nobeno področje kulture ne vidi umeščeno v ustrezno mednarodno kulturno politiko. Za njihov večji del kakšne mednarodno usmerjene kulturne politike sploh ni. Za eksperte dejansko ni razumljivo, zakaj Slovenija sklepa kulturne sporazume, nima pa jasnih načrtov, kako izboljšati svoje mednarodno kulturno sodelovanje.

Za vizualne umetnike mednarodni trg ni dostopen; na kulturnopolitične odgovore čakajo vprašanja v zvezi z objavljanjem slovenske literature zunaj in tuje v Sloveniji, pa tudi s tem povezana vprašanja prevajanja; glavne kulturne institucije se niso pripravljene spoprijeti z mednarodno konkurenco; mednarodno primerljivi standardi kakovosti še niso razviti.

To je še bolj obžalovanja vredno, ker bi določene nejezi-

kovne umetniške oblike, npr. različne vizualne umetnosti, ples ali druge oblike interdisciplinarnih uprizoritev, lahko bile zelo privlačne za sodobno kulturno podobo Slovenije v tujini.

Nacionalno poročilo se nanaša na številne cilje in usmeritve, ne da bi opredelilo, kdo bo odgovoren za njihovo implementacijo in realizacijo.

Na tem mestu je treba tudi omeniti, da imajo Slovenci na tujem in njihove kulturne potrebe pomembno vlogo v obravnavah, ki zadevajo prioritete mednarodno usmerjene kulturne politike.

Ena tema pa se ne pojavlja na teh prednostnih listah. To je sposobnost Slovenije, da bi delovala kot kulturna posrednica do drugih nekdanjih jugoslovanskih republik, ki še čakajo na predstavitev preostali Evropi. Prej ko si bo Slovenija pridobila svoje nacionalno in kulturno samozaupanje, prej bo pripravljena izročiti svoj pomembni prispevek k miroljubni Evropi.

Vsebinsko redakcijo prevoda je opravila **M. Gržinić**.